

Toponymie van de gemeenten Driewegen-Coudorpe en Ovezande

door

J. Boonman

**Toponymie
van de
gemeenten
Driewegen-Coudorpe
en
Ovezande**

**door van J. Boonman
Nijmegen-Ovezande, 1966**

Colofon

De Toponymie van de gemeenten Driewegen-Coudorpe en Ovezande
door J. Boonman

Vertaling: J.A. Oostdijk

Publikatie van de Archiefdienst van Goes, nr. 42
in samenwerking met de Heemkundige Kring De Bevelanden.
Layout en druk: RVH Druk, Wijngaardstraat 5, 4461 DA Goes.

augustus 1995

[C] Gemeentelijke archiefdienst van Goes
Wijngaardstraat 3
4461 DA Goes
Telefoon (0113) 24 97 87

Alle rechten voorbehouden.

De Heemkundige Kring De Bevelanden stelt zich ten doel de bestudering van de levensgewoonten en gebruiken van de mensen die de bevelanden bewonen en bewoond hebben. De vereniging tracht deze doelstelling te verwezenlijken door het uitgeven van publikaties op het terrein van de lokale en regionale geschiedenis, het organiseren van lezingen, het houden van excursies enzovoorts. Het lidmaatschap bedraagt per kalenderjaar minimaal f 15,00. Alle inlichtingen over het lidmaatschap kunnen worden verkregen aan het secretariaatsadres: Wijngaardstraat 3, 4461 DA Goes.

VOORWOORD

In 1993 kwam het gemeentearchief in het bezit van een kopie van de doctoraal scriptie van de heer J. Boonman te Goirle, die hij maakte voor zijn studie Duitse Taal en Letterkunde aan de Universiteit van Nijmegen: "Toponymie der Gemeinden Borssele, Driewegen-Coudorpe, Oudelande und Ovezande". Later is aan de vertaalde scriptie toegevoegd de in de Nederlandse taal gestelde scriptie voor het bijvak Naamkunde van bovengenoemde studie: "Toponymie van Baarland".

Met het uitbrengen van dit werk denken wij genealogen, historici, dialect-vorsers, taalkundigen, bezoekers van de "Zak van Zuid-Beveland", enz. een groot plezier te doen. Besloten is dit werk in gedeelten uit te brengen. Driewegen-Coudorpe en Ovezande opent de reeks van nog uit te brengen boekwerkjes. Borssele, Oudelande en Baarland zullen daarna volgen.

De geografische- en historische overzichten, bronnen-, kaarten en literatuurlijst geven de lezer een schat aan informatie. De toponymie of naamkunde omvat onderzoek van persoons- en plaatsnamen en is van belang voor de historische taalkunde en voor de cultuurgeschiedenis.

Zodra je een naam hebt, ben je iemand! Namen heb je nodig voor administratie en aanduiding. De persoonsnamen zijn zelfs te onderscheiden in voor- en achternamen. Veldnamen kunnen bijvoorbeeld ontstaan door vorm, soort gebruik, ligging, vernoeming, enz. Het gesprek vlot beter als een persoon of zaak bij de naam genoemd kan worden. Vandaar dat het aardig kan zijn om er meer van te weten.

In de scriptie van 1966 waren onder Driewegen-Coudorpe de met * aangegeven nummers niet opgenomen. Hetzelfde geldt voor Ovezande. Waarbij Driewegen-Coudorpe geen bronvermelding staat bij de met * aangegeven nummers, zijn deze merendeels afkomstig uit het boek van de heer A. Krijger te Driewegen: "De geschiedenis van het dorp Driewegen, 1585-1993."

Toelichting bij de tekst:

Bij de veldnaam zijn meestal twee gegevens tussen haakjes geplaatst. Als voorbeeld:

Achterhoekje ('tachter'oekje).

Het volgnummer correspondeert met de bijgevoegde kaart waarop het nummer is vermeld. Voorts is de toevoeging " 'tachter'oeksje" de dialectische uitspraak, naar de methode van het Zeeuwse Woordenboek.

De heer P.S.G. Raas te 's-Heerenhoek heeft de bijbehorende kaart verzorgd, enkele aanvullingen aangereikt en met de hem eigen nauwgezetheid de gehele tekst nagelezen, zodat deze vollediger en perfecter is geworden dan ze oorspronkelijk was.

Ongetwijfeld zult u met veel plezier deze publikatie lezen en bekijken.

Jaap Oostdijk
Leen Moerland.

Ten geleide bij de vertaling

Een paar jaar terug maakte men een fotokopie van mijn scriptie uit 1966. Diezelfde scriptie heeft men in 1993 uit het Duits vertaald. Ik kreeg de gelegenheid te controleren of de vertaling correct was. Ik heb mogen constateren, dat met ouderwetse precisie vertaald is. Er hoefden mijnerzijds slechts enkele correcties te volgen.

Wel heb ik van de gelegenheid gebruik gemaakt, een enkele kromme redenering uit 1966 te schrappen of zoals bij voorbeeld mirabile dictu bij de Kromboom door een toevoeging recht te zetten. In 1966 kende ik de "Kaarte van de Baronnye van Borssele" nog niet. Ook nu nog zou ik net als iedereen meer willen kennen.

Ergens in België ligt een kaart van de Hollestelpolder, getekend na de bedijking in 1531. Als oud-Hollestellenaar had ik die kaart heel graag willen kennen! Quis vituperabit? Maar correspondentie hierover zowel in Nederland als België heeft nog niet mogen leiden tot opsporing van deze felbegeerde kaart.

Goirle, april 1995

J. Boonman

Inleiding

Dit werk komt enkele tientallen jaren te laat. Door de ruilverkaveling in de laatste jaren verdwenen er veel oude namen. Ook de moderne geestesgesteldheid van de mensen heeft het verdwijnen van veel veldnamen veroorzaakt. Vroeger voelde een veel groter gedeelte van de bevolking zich betrokken bij de landelijke omgeving dan nu het geval is. Daarom moest ik de veldnamen bij de ouderen te weten komen. Hun ervaringen reiken nu eenmaal tot in een tijd, die nog namen kende die door jongere vervangen of door de ruilverkaveling verdwenen zijn. Omdat ik met grote securiteit de namen van vier Zeeuwse gemeenten heb kunnen opsporen - naast die van Driewegen-Coudorpe en Ovezande volgen ook nog die van Borsselle en Oudelande-Baarland - weet ik, dat de "Ondergang van de veldnamen" dikwijls slechts schijn is. Namen zijn te allen tijde verdwenen en te allen tijde nieuw ontstaan. Ik heb de boeren zelf en de erg oude landarbeiders bezocht. In de provincie Zeeland heeft een dergelijke bezoek met vragen aan de mensen zelf nog nooit eerder plaatsgevonden. Toen P.L. Tack zich in de oorlogsjaren 1940-1945 met de oudste veldnamen in Walcheren bezighield, richtte hij aan verscheidene burgemeesters de vraag, of in hun gemeente de oudste akkernamen nog bekend waren. Het resultaat was erg mager. De burgemeesters hadden geantwoord dat de oude namen bijna allemaal onbekend waren. Je had niets anders kunnen verwachten, niet alleen omdat de burgemeesters zeer waarschijnlijk enkel zichzelf naar veldnamen in hun omgeving gevraagd hebben, maar ook omdat veel mensen zich in eerste instantie de namen niet herinneren. De boeren gebruikten hun veldnamen om elkaar op de hoogte te brengen. Op enig moment in het verleden was er een aanleiding of ontstond er een behoefte, aan een bepaalde akker een naam te geven. Zo'n naam bleef nog al eens aan die akker hangen. Later wist men over de herkomst van de naam weinig of niets meer, want men interesseerde zich niet voor die naam. Het ging altijd om de grond die toevallig die naam had.

Als men de boeren met betrekking tot namen naar iets vraagt, dan weten ze aanvankelijk geen enkele naam, omdat ze zich daarvan niet bewust zijn. Voor hun antwoorden moet je de verloskundige methode van Sokrates toepassen. Sokrates wist immers altijd door steeds maar te vragen het antwoord eruit te krijgen. Door de techniek van de nieuwe tijd gebeurt op het platteland nu bijna alles mechanisch. Dit gegeven heeft de geestesgesteldheid van de jonge boeren sterk veranderd. Een massale en innige verbondenheid met moeder aarde is niet meer in dezelfde mate aanwezig als vóór de oorlog nog het geval was. De akker is meer dan ooit een stuk land, dat zo economisch mogelijk moet worden gebruikt. Daarom is het erg nuttig, dat ook dit toponymisch werk geschreven wordt. Toen ik met dit werk begon, was ik me van veel moeilijkheden nog niet bewust. Nu heb ik ervaren, dat naamkunde moeilijk is en dat je niet gemakkelijk aan een bevredigende naamsverklaring komt. De door Edw. Schröder en Mansion steeds weer naar voren gebrachte waarschuwing voor voorbarige naamsverklaringen is maar al te gerechtvaardigd. Alle verklaringen van namen, moeten zoals de Engelsman Mawer (EPNS 1,2) het eens formuleerde liever "tentative and exploratory" (schuchter en onderzoekend) dan "dogmatic or final" (dogmatisch of definitief) zijn.

Om zo dicht mogelijk bij de naamsverklaring te komen, heb ik me door drie criteria laten leiden:

- 1 de geschreven vorm in een oorkonde of acte, de zogenaamde attestatie of bewijsplaats;
- 2 de uitspraak van de naam in het plaatselijke dialect;
- 3 de topografische situatie.

De volgens de methode in het Zeeuwse Woordenboek opgeschreven dialectische uitspraak staat in de alfabetische woordenlijst elke keer tussen haakjes.

Driewegen-Coudorpe

Coudorpe was als Ellewoutsdijk en Everinge een van de drie dorpen in Oost-Borssele. Het gebied was toen veel groter, maar door de watervloeden had het veel te lijden. De stormvloed van 2 november 1532 heeft grote stukken land weggespoeld en de ondergang van Coudorpe bevorderd. Alleen de herinnering aan het dorp bleef tot midden van de 18e eeuw bestaan in de ruïne van de kerktoren. De ruïne werd in 1752 helemaal opgeruimd en het puin werd als stortsteen bij de dijken gebruikt 1). De kerk stond dichtbij de huidige "berg van Coudorpe". Tot voor de watersnoodramp in 1953 lagen er in Coudorpe weiden en slechts hier en daar stukken akkerland. Het 260 hectare grote gebied was in landschappelijk opzicht erg mooi. Vele struiken en meidoornhagen stonden er aan de talrijke slingerende wegen. Tijdens de werken voor de ruilverkaveling in 1954 trof men op de voormalige begraafplaats een oud graf aan. Nu zijn er in Coudorpe, waar nieuwe percelen zijn aangelegd, nieuwe boerderijen gebouwd.

De gemeente Driewegen is pas na de ondergang van Coudorpe enigszins van betekenis geworden. Toen na 1532 Coudorpe zijn bevolking begon te verliezen, trokken de mensen naar de naburige plaats Driewegen. De Driewegenvlakte werd in het midden van de 14e eeuw ingedijkt 2). Het dorp in deze vlakte werd ook Driewegen genoemd. Frederik en Emmery van Watervliet, broers van de nadien zich noemende Anna Maria van Watervliet, hebben het geld voor de bouw van een kerk verschaft 3). De gemeente heeft daarvoor ook 600 gulden van de Staten ontvangen 4). In plaats van de bouwvallig geworden kerk in Coudorpe had men nu een nieuwe kerk in Driewegen.

Naast de Driewegenvlakte werd in de buurt, waar eens de Mare stroomde, de Langmarevlakte gewonnen. Naast deze twee velden omvat de gemeente Driewegen nu ook geheel Coudorpe en kleine delen van de Kamervlakte, Zakvlakte, Blazekopvlakte, Anthonievlakte en Hollevlakte, tezamen 657 hectare.

In de 19e eeuw was het aantal huizen in Coudorpe drie en hun inwonertal dertig. Driewegen en Coudorpe tezamen telden in 1860 435 inwoners 5). Op 1 januari 1965 was het inwonertal 537, waarvan 333 Nederlands Hervormd, 89 Gereformeerden, 97 Katholieken en 18 Oud-Gereformeerden en niets.

De ambachtsheer van Driewegen was in 1696 Isaac de Perponcher (1653-1702), de zoon van Ferdinand de Perponcher, graaf van Sedlnitzky. In de 15e eeuw echter was de heerlijkheid Driewegen eigendom van de heren van Everinge. Uit het derde "Copulaatboek der Zeeuwse Rekenkamer" zijn ons uit het jaar 1413 de namen bekend van Wolfert en Olivier van Everinge.

Iets later ging het gebied van Driewegen en Coudorpe over op de heren van Maelstede, totdat rond 1500 de enige dochter van de heer Wolfert van Maelstede met Frederik van Renesse huwde. Hun nakomelingen verkochten hun heerlijke rechten aan jonker de Lutiano en door koop kwamen ze in 1617 weer in het bezit van Cornelis Gillisse Brouwer van Watervliet. Diens kleindochter Anna Maria van Watervliet huwde in 1651 in Goes met Ferdinand de Perponcher, graaf van Sedlnitzky. De uit deze echtelijke relatie geboren zoon Isaac, die ongehuwd stierf, was eveneens heer van Driewegen. Na zijn dood kwam de heerlijkheid door vererving aan de enige zoon van Ferdinand de Perponcher-Sedlnitzky's jongere broer. Deze werd evenals zijn oom Isaac genoemd, trouwde met zijn nicht Anna Clara van den Steene en liet bij zijn overlijden in 1708 aan zijn twee zonen de aanspraken na 6). Als ambachtsheer van Driewegen-Coudorpe volgen dan Jacob Arent, Baron de Perponcher-Sedlnitzky, die de 14e november 1771 in 's-Gravenhage stierf en in 1822 ongehuwd gestorven Arent Jacob Diederik de Perponcher.

In het jaar 1868 verkochten alle afstammelingen van deze de Perponcher-Sedlnitzky hun bezittingen in Driewegen-Coudorpe. De koper was Johannes Tobias Prumers Jzn. in Ellewoutsdijk 7). Na de dood van J.T. Prumers ging het bezit over naar zijn schoonzoon J.C. van Hattum. Deze was met Frederica Wilhelmina Dina Cornelia Adriana Prumers 8) gehuwd. De nu nog levende van Hattems in Ellewoutsdijk, de kleinzonen van J.C. van Hattum, werken samen met Blankevoort: Mr. F.W.D.C.A. van Hattum en Ir. F. van Hattum.

- 1 Tegenwoordige Staat van Zeeland 1753, p. 314.
- 2 Zeeland door de eeuwen heen, p. 115; Hollestelle, p. 244.
- 3 Hollestelle, p. 269.
- 4 Statennotulen 1677, p. 20.
- 5 Witkamp, p. 298.
- 6 F. Nagtglas, Levensberichten van Zeeuwen, 1893, p. 367-369.
- 7 Verkoopacte van 23 sept. 1868; Goesschen Naamwijzer, 1875.
- 8 Hollestelle, p. 271.

Driewegen-Coudorpe

*1. Land van Abraham

Zou het de bijbelse Abraham zijn.

*2. Achterste Oosthoek

*3. Achterweg.

Een perceel, liggend aan de dreef naar 't hof Tilburgh'.

4. Alle morgen nieuwe zorgen (alle morhen nie:we zorhen).

Boerderijnaam. Alleen de naam is bekend.

5. Baandijk (de baendiek).

1683,1754,1768,1789, den middeldijk, overloper; 1800/1866/1912/1960, Baandijk, Hansum/Kuijper/tn./tn. Middeldijk, meeldijk, slaper, binnendijk of droge dijk werd een zeedijk genoemd, als achter deze dijk een nieuwe polder aangewonnen werd 1). Deze dijk werd een middeldijk, toen in 1512 de St. Anthoniepolder bedijkt werd. De aanduiding Baandijk schijnt van jongere datum te zijn. De opvatting van Hollestelle 2), dat de dijk naar Brant Baenken genoemd zou zijn, die in deze omgeving voor 1404 de tienden zou hebben ingevorderd, is verkeerd gebleken. Ten eerste heet de dijk Baandijk en niet Baenkensdijk, ten tweede kunnen we de persoon Baenken niet in oorkonden aanwijzen. Volgens Beekman is Bandijk "dijk welks onderhoud aan zekeren rechtsdwang is onderworpen"

Op 30 maart 1595 (Gr.Plbk 2, 1859) wordt gesproken van "den Baendijck" bij Terneuzen 3). Er zou samenhang voorhanden kunnen zijn tussen de Zeeuwse "banen", dat in de 19e eeuw in Zeeland nog een heel gewoon woord was 4). De poging tot verklaring moet in een andere richting gezocht worden. Baandijk begint aan de Hollepolder en daar heet de dijk van 1627 tot 1804 "de lijnbaan", vergelijk bewijsplaatsen Lijnbaan. De in de overlopers genoemde "dijk, genaamd de lijnbaan is de sinds 1800 voorkomende Baandijk. Hier was het zeer waarschijnlijk een lijnbaan. Deze verklaring wordt door het aan dezelfde dijk liggende stuk land "rêêpihe" versterkt. Vergelijk in het Zeeuws Woordenboek, blz. 772: rêêp, vlasrêêp, rêêpplanke. Op bladzijde 990 van het Zeeuws Woordenboek staat, dat veld- en stratennamen nog aan de voormalige lijnbanen herinneren, o.a. in Zierikzee, in Middelburg (de Baanstraat), in Lamswaarde (de baon:veldnaam). Aan de opmerking op blz. 990 voeg ik toe, dat de naamgeving lijnbaan klaarblijkelijk op de Zeeuwse Eilanden gebruikelijk was. Ook in Nieuwerkerke en Westkapelle komen we in 1566 en in volgende jaren "de lijnbaene" tegen, Tack, nr. 11,555,580.

*6. Bagatelletje.

Het huisje aan de Korteweg nr. 17 is in Driewegen het meest bekend onder de naam 'Bagatelletje'. De familie Van Binsbergen verbouwde het huisje en gaf het eertijds deze naam. Het is een eenvoudig huisje, opgetrokken tussen ca. 1780 en 1800 in ijsselsteen.

7. Bek (den bek).

1585,1613, Den Beck, overloper; 1704, 1824, Den Bek, overloper; bijna 4 hectare bouwland. Metaforische aanduiding naar de vorm. Het stuk land loopt uit op een punt en lijkt aan het eind op een snavel. Tack bewijst de vnaal in 1460 5).

*8. Het berregat.

Bron: P. de Baar.

9. Berg van Coudorpe (de berg van koedurpe).

De voormalige kunstmatige woonheuvel. De oppervlakte van de berg is 20 are en 60 centiare, en ongeveer 7 meter hoog, vergelijk de Man). Tijdens de ruilverkaveling in 1954 is de "berg" onaangetast gebleven.

*10. De boogert.

In de Zakpolder lag vroeger een boomgaard, die bij de hofstede 'Dijkzicht' hoorde.

Dorpstraat, gezicht vanuit het westen.

Foto van potloodtekening, gewassen in Oost-Indische inkt, zonder jaartal, toegeschreven aan J. Gardenier Visscher.

Bushoeve, oktober 1984

Foto GA-Goes

Boerderij "Dijkzicht" aan de Ruigendijk, ca. 1910

Foto: GA-Goes

***11. Boogert Fien Leijs.**

In de tijd dat Fien Leijs nog aan de Smitsweg woonde, had zij daar een kersenboomgaard. Het is nu een perenboomgaard, eigendom van de Gebr. Goeree.

12. Boomwei, Voorste-, Achterste- (de bôômweie).

Ongeveer 2 hectare wei; in 1912 stonden hier nog bomen, tn. Alleen de naam is nog bekend.

***13. Burgemeestersweie.**

In de "Hoek achter Dijkwel" lag een groot stuk weiland, dat van de burgemeester van Borssele was. Zie nr. 22.

14. Bus ('t bus).

Ongeveer 1/2 hectare bouwland. Ongeveer 20 jaar geleden was dit een met struiken begroeide laagte. Bus is de oude vorm voor bos, dat in veel Zeeuwse vn. nog de betekenis "met struikgewas en riet begroeide laagte" had en door oudere mensen nog zo begrepen wordt. Nu worden een bos en een boomgaard ook bus genoemd. Bos < busku "struikgewas" heeft eerst in het Mnl. de betekenis "bos" 6). Ook het Hoogduits Busch, Bosch is een naam voor kleine groepen bomen op het vrije veld, gedeeltelijk met struiken (Gebüsch) bedekte weideplaatsen 6b). In ons geval is nog de oorspronkelijke betekenis aanwezig. In het stuk land "Rietse bussen" in de gemeente Heinkenszand wordt de oude betekenis nu nog aanschouwelijk gemaakt.

15. Bushoeve (de buz'oeve).

1585, Den houck genaemt de Camer, begonnen aant bus, overloper; 1613, Camer, beginnende aent bus, overloper; 1691, begonnen vant bus, overloper; 1698, begonnen van 't bos, overloper; 1704, 1711, begonnen vant Bus, overloper; 1960, Bushoeve, tn. Zeer bekende boerderijnaam. In de gemeentatlas van J. Kuijper van 1866 staat de hoeve zonder naam aangetekend. Omdat de Kamerpolder bij deze hoeve begint, hebben de oudste bewijsstukken indirect betrekking op deze hoeve. Vergelijk verder wat staat onder Bus.

16. Chocoladepot (de sükeladepot).

Alleen de naam is nog bekend. Voor de ruilverkaveling van 1954 waren dit twee tegenover elkaar liggende stukken land, tesamen ongeveer 2 hectare. Terwijl er in Coudorpe bijna alleen weiden lagen, waren deze twee stukken bouwland. Tn. 1912. De naam is waarschijnlijk metaforisch voor de vruchtbare grond.

17. Coppejansweg (de koppejansweg).

1585, het wegel, overloper; 1800/1866/1912, Coppejansweg, Paardekooper/Kuijper/tn. De weg is er sinds de ruilverkaveling van 1954 niet meer. Alleen de naam is nog bekend. De fn. Coppejan is wijd verbreid. De pn. Koppe hoort bij Jacob 7).

***18. 't Corte Hoochlant (Korte Hoogland).**

Overloper van 1648 van het Waterschap Ellewoutsdijk, inv. nr. 187. Eén der 9 hoeken of blokken van Driewegen heet Simonshuigenhoek of Oosthoek en Korte Hoogland, 38 gemet en 118 roeden. De ligging is onbekend.

19. Coudorpe (koedurpe).

6-7-1267, Coudorpe, Obreen, blz. 220; 1318, Coudorpe, RDG, blz. 84; 1330, Coudorp, Visvliet nr. 347; 1395-1474, Coudorp, JM; 1413, Coudorpe, LBS, nr. 11; 1468 Couwe dorpe, KB. De opvatting van Hollestelle en de Vries, dat de pln. Coudorpe wel met "koud" samenhangt 8), zou ik willen afwijzen. Omdat het dorp in een voor akkerbouw ongeschikt gebied lag, waren er hier steeds weiden en dus ook veel koeien. De oude schrijfwijze ou voor oe heeft de pln. bewaard. Vergelijk "-hoek" (Indogermaans hoka) 9), dat tot aan de 18e eeuw "-houck" geschreven werd. De dialectvorm geeft de doorslag.

Dorp (got. thaup "stuk land") heeft in de vroege middeleeuwen ook de betekenis "akker, landgoed" en dient ter vertaling van het Latijnse villa: Ic hebbe een dorp ghekocht ende ic moet daer varen ende besien dat dorp, Ned. Proza 11 (L.v.J.C.170; Hs. 71, Luc. 14,18) 10). De oorspronkelijke betekenis zou nog in de oude pln. aanwezig kunnen zijn.

20. Coudorpse weg (de koedorpse weg).

1800/1866/1912, Coudorpsche weg, Paardekooper/Kuijper/tn.; 1964, Coudorpse weg, Adr. De weg werd bij de ruilverkaveling van 1954 nieuw aangelegd. De oude naam werd sinds 20-11-1958 officieel behouden.

21. Damhoek (de dam'oek).

Ongeveer 1 hectare bouwland. Misschien kan de naam verklaard worden als de dam in de hoek van de Hollepolderdijk of als de hoek van de dam. Vergelijk Dishoek<Dijkshoek.

22. Dijkwel, hoek voor - ; hoek achter - (diekwel).

1585, Den houc voor den Dijkwelle, overloper; 1824, Hoek voor Dijkwel, overloper; 1585, Den Houck achter den Dijkwelle, overloper; 1824, Hoek agter Dijkwel, overloper. Het eerste stuk land is 40 hectare, het tweede 37 hectare. De namen zijn nauwelijks nog bekend. De tegengestelde ligging van de beide stukken land helpt ons bij de verklaring: Dijkwel zelf moet tussen de beide stukken land liggen. Wel is weel, men vergelijkte Weldijk naast Weeldijk en de voorbeelden in het Zeeuwse Woordenboek blz. 1120. Welen in Zeeland zijn steeds bij een dijk-doorbraak ontstaan. Zie ook Mnl.Wb.2, blz. 190 onder dijcwale. Na de doorbraak werd de dijk om de weel aangelegd. De meeste krommingen in de Zeeuwse dijken worden hierdoor verklaard. Nadien bleef de weel in de kromming van de dijk, maar de weel werd ook af en toe geheel of gedeeltelijk drooggelegd. Hier tussen de beide stukken land is de weel zelf er niet meer, de dijk-kromming is nog zeer duidelijk herkenbaar.

23. Dijkzicht (diekzicht).

Boerderijnaam. De boerderij ligt aan de dijk.

24. Dorpsstraat (de durpstraete).

1964, Dorpsstraat, Adr. Op 29-12-1953 werd de naam officieel aangenomen. Voordien heette de weg hier nog Paulushoekse weg.

***25. De drie gemeten.**

De ligging is op de Oosthoekseweg en de Grintweg.

26. Driefweie.*27. Driewegen** (driewehen).

1505, ten Drienwegen, LBS, nr. 1040; 1644, Drywegen, Boxhorn, blz. 86; 1726, Drijweege, overloper; 1800/1912, Driewegen, Paardekooper/tn. Pln. Het zou kunnen zijn dat het geslacht Driewegen daaraan ten grondslag ligt. Bij de overdracht van het ambacht Driewegen aan Gillis van Watervliet 1617 wordt Jacques Mertsen Driewegen genoemd 11). Deze verklaring is even twijfelachtig als de veronderstelling dat de naam van de drie wegen in het dorp afkomstig is. In veel dorpen zou men als oudste kern drie wegen kunnen herkennen.

28. Duikel (de dükel).

Ongeveer 2 hectare bouwland, in 1912 nog wei, tn. De naam is weinig doorzichtig. Er zou samenhang bestaan met "duyckeldam, duckeldam=dam om strand of voorland van dijken tegen afname te beschermen 12).

29. Duikers weel (de dükerswêël).

1585, Dijkers Weel, overloper; 1613, Duickers weel, overloper; 1691-1711, Duyckersweel, overloper; 1824, Duikersweel, overloper. Ongeveer 15 hectare bouwland. Het bewijsstuk van 1585 doet vermoeden dat achter de vn. de fn. Dijkker steekt. Het Zeeuwse dieker is een dijkarbeider. De fn. Dijkers komt in Nederland voor.

30. Duit (den duit).

1768, nu volgt den duy; 3 weeg amb. den duy, overloper; 1800, Den Duit, Paardekooper; 1805, 't duyte, overloper. Het stuk land is 21/2 hectare groot; het enige stuk in de St. Antoniuspolder dat tot de gemeente

Driewegen hoort. Duit was een erg klein geldstuk (een achtste van een stuiver). Aanduiding naar de vorm ligt zeker niet voor de hand. De naam is waarschijnlijk metaforisch voor het kleine stuk land van de gemeente Driewegen in de grote St. Antoniuspolder, die van de kleine "duit" afgezien geheel tot de gemeente Ovezande behoort. In Duitsland hebben vormen met Pfennig en Kreuzer betrekking op stukken grond, die voor luttele penningen en kreuzer te koop zijn, dus tamelijk waardeloos zijn 13).

In het boek van A. Krijger (uitgegeven: 1993), De geschiedenis van het dorp Driewegen 1585-1993, heeft Krijger deze toponiem aangeduid met Den Duit of **Den Dril**.

31. Eikene staak (d'eikene staek).

Ongeveer 1 hectare bouwland. Het stuk land ligt in de Hollepolder net zuidelijk van de gemeentegrens. Misschien stond de eikenpaal er als grensmaal, omdat hier geen natuurlijke grens liep. De vn. heeft zich dan ook uit de indirecte verklaring voor de situatie ontwikkeld en de paal zelf overleefd.

***32. Het eiland.**

Kaart van het Waterschap Ellewoutsdijk, schaal 1:10.000 (ca. 1930).

***33. Eldam**

***34. De Fouw.**

***35. Geerhoek**

Geer of geere betekent wigvormig.

36. Geertruidshof (heertruits'of).

Boerderijnaam, waarin de pn. Geertruide. Zie ook nr. 60.

37. Gemet, de acht - (d'acht hemete).

38. Goudmijn (de houtmiene).

Ongeveer drie hectare bouwland. In vergelijking met het omliggende land was deze grond in Coudorpe zeer vruchtbaar. Goudmijn staat gelijk met gouden bodem enz. een metaforische aanduiding voor een vruchtbare akker. Goudmijn komen we bijna uitsluitend tegen in Zeeland, Noord- en Zuid-Holland 14). Vergelijk in Duitsland aanduidingen als Goldgrube, Goldacker, Paradies, Himmereich, (Bach 2, blz. 268).

***39. Grintweg.**

Dit is nu de Van Tilburghstraat.

***40. Grote boogert.**

De boomgaard van het hof 'Tilburgh'.

***41. Het Handbogenhof.**

De overloper van 1613 vermeldt dat in 'Claes Pier Huizenhoek' 517 roeden grond liggen, die behoren aan het handbooggilde. Er staat letterlijk: 't handbogenhoff west aen 517 roeden, baent selve. Dit terrein lag aan de Smitsweg, ongeveer ter hoogte van de boomgaard van de gebroeders C. en M. Goeree.

***42. Hengsteweie.**

De benaming is duidelijk. In de wei werden de hengsten gejaagd.

***43. Herberg De Baan.**

In 1806 was Jacobus Capello herbergier. Hij woonde aan de Baandijk in herberg 'De Baan'.

44. Herenhof ('t 'êêr'of).

Boerderijnaam. Onbekend is of de hoeve het eigendom van één heer of verscheidene heren was.

45. Herenweg (de heereweg).

1585, Heerenweg, overloper; 1800, Den Heerenweg, Paardekooper; 1912, Heerenweg, tn. De weg is sinds de ruilverkaveling van 1954 verdwenen. Welke heren worden hier bedoeld? Heerenwegen zijn openbare wegen. Nog waarschijnlijker is, dat aan één heer moet worden gedacht, vermoedelijk aan één ambachtsheer. Heer is evenals bijvoorbeeld graaf een zwak zelfstandig naamwoord. Om een antwoord te krijgen zou een afzonderlijke studie nodig zijn. In elk geval is "heerenweg" niet synoniem met "heirweg". Bij "de dag des Heren" en 's-Gravenhage is sprake van de Heer en van de graaf. Zelfs bij vrouwelijke zelfstandig-naamwoorden verschijnt die naamvals-n, getuige bijvoorbeeld O.L. Vrouwenpolder.

46. Hoefje ('t 'oefje).

De naam wordt gebruikt voor een klein stuk land, waar eens een boerderijtje stond, Vm.

***47. De hoge walle.**

De ligging van De hoge walle in de Hoek voor Dijkwel is onbekend.

***48. t' Hof Bruggeman.**

Het staat bekend als het hoefje van Bruggeman aan de Smitsweg. Alleen het huis is nog overgebleven; de schuur is in 1956 op last van de gemeente afgebroken, omdat de bouwval gevaar opleverde voor de gemeenschap. Dit huis heeft waarschijnlijk Jan Bruggeman in 1920 laten bouwen.

***49. Hollepolder.**

Topografische kaart.

50. Hondenwei (d'onneweie).

De wei lag bij de grote schaapsstal; hier lagen de twee honden van de schaapherder. (Mededeling van de schaapherder).

51. Hoogland, noorder -; zuider -('t noorder en zuider 'oheland).

1585, T'noorder Hoolland, T'zuijder golland, overloper; 1613, T'noorderhoochlandt, T'zuijder hoochlandt, overloper; 1824, Noorderhoogland, Zuider hoogland, overloper. Het Noorder Hoogland omvat 27 hectare en het Zuider Hoogland 34 hectare. Op de topografische kaart van 1960 staat Paulushoek, waar Noorder Hoogland diende te staan. Noorder Hoogland ligt 1/2 tot 1 meter hoger en Zuider Hoogland 1 1/2 tot 2 meter hoger dan het omliggende land 15).

52. Houten Heulweg (d'out'euleweg).

1800/1866/1912, Houten Heulweg, Paardekooper/Kuijper/tn. De weg is sinds de ruilverkaveling van 1954 verdwenen. Toen waren er alleen kleine houten bruggen. Om die reden zou later elke bruggetje zeer vaak "stêen'eule" genoemd zijn 16).

53. Kadam (de kaedam).

1585, Den houck up den quadam, overloper; 1613, Den Kadam, overloper 1800, De Kadam, Paardekooper; 1824, Kadam, overloper. Het stuk land omvat 34 1/2 hectare. Alleen de naam is nog bekend. Net zoals Kadijk een taalogische samenstelling uit ka en dijk is 17), is ook Kadam zo'n samenstelling. De bewijsplaats uit 1585 zou erop kunnen wijzen, dat de pln. Kwadendamme op dezelfde manier op te vatten is. Mnl. ca, cae, caeye is een kleine aarden waterkering en mnl. dam heeft ook deze betekenis 18). Van een waterkering is niets meer over, maar er kan er beslist een geweest zijn, omdat de west- en zuidzijde van het stuk land ongeveer een meter lager ligt dan de rest van het land.

54. Kalverwei (de kolverweie).

Ongeveer 1 hectare wei. Een naam als hengstenwei, varkenswei, stierswei enz.

55. Kamerpolder (de kaemperpolder).

1454, in de Camere, LBS, nr. 144; 1585, Den houck genaemt de Camer, overloper; 1613, Camer, overloper; 1691, 1698, 1704, 1711, 1719, Camerpolder, overloper; 1800, Oude Kamerpolder, Paardekooper;

Nieuwstraat, 1944

Foto: GA-Goes

Driewegen, Molen

1824, Kamerpolder, overloper.

Het gedeelte van de gemeente Driewegen dat in deze polder ligt beslaat 8 hectare. Mnl. camere "afdeling, bepaald gedeelte van water en van land" is volgens Schönfeld een door de een of andere begrenzing afgescheiden stuk land 19).

Dwars door de polder loopt de gemeentegrens. Het stuk lag voor de indijking lang als schor tussen de twee ambachten Driewegen en Oudelande. Vergelijk geografisch overzicht blz. 23 en blz. 25. Ook Oudekamer in Heinkenszand lag er al voor 1300 als een eiland, als een afgescheiden deel.

***56. De kèweie.**

Bron: P. de Baar.

57. Klaas Pier Huizenhoek.

1585, Claes Pier Huysens Houck, overloper; 1613, Claes pier huysen houck, overloper; 1800, Klaas Pier Huyzen hoek, Paardekooper. Het stuk land beslaat 27 hectare. De naam is nauwelijks nog bekend. De fn. Huissen, Huijsse, Huijssoon, Huyssoon en Huisson zijn patronymica van Huse 20).

***58. Klaoverweie.**

Het weidje was een vroom dat tot het hoefje behoorde en later schaapskooi is geweest.

***59. De Kleine Boomgaard.**

Bron: J. Goense Lzn. Burgerlijk Armbestuur Goes, Courant 1915. De ligging is onbekend.

***60. De kleine haag.**

De eigenaar Nicolaas Molhoek die de hofstede in 1844 koopt, noemt deze "De kleine haag". Jacobus Paulus van der Bilt die de boerderij in 1884 verkrijgt noemt deze naar zijn dochter, Geertruidshof.

61. Kleiput (de kleipit).

De ongeveer 150 meter lange weg bij het begin van de zakschen dijk (Zakse dijk). Over een lengte van ongeveer 150 meter was hier de dijk in 1912 al afgegraven, tn. Kleiput is een stuk land, waaruit klei voor dijkwerken gegraven wordt 21).

***62. Klinkhoek**

Een gedeelte van de Maaiklinkhoek. Het betreft een kersenboomgaard.

***63. De Koekoek**

Genoemd naar de buurtschap 'De Koekoek' aan de andere kant van de Weldijk in de Noordpolder.

***64. Marien Korstanjesweie.**

65. Korte dijk (de kort'n diek).

1800, De Korte dijk, Paardekooper; 1964, Kortedijk, Adr. De dijk aan het eind van de erg lange en zeer smalle Langemairepolder.

66. Korte voor (de korte veure).

8-3-1809, de Korte Veure, Raze 3388. Het tot de gemeente Driewegen behorende stuk land in de Kamerpolder omvat 8 hectare. De voren waren hier steeds kort, omdat de afstand tussen de dijk en de sloot maar ongeveer 75 meter was. Waar eens de sloot was, loopt nu (sinds de twintiger jaren) de spoorweg. Vergelijk topografische kaarten van 1912 en 1960.

67. Korte weg (de korte weg).

1800, Korte Zandweg, Paardekooper; 1964, Korteweg, Adr. De weg loopt parallel aan de Korte dijk, dus om dezelfde reden even kort. Vergelijk Korte dijk.

68. Kunstwei (de kunstweie).

Ongeveer 4 hectare bouwland.

***69. De kuute.**

Bron: P. de Baar.

70. Lage hoek*71. Lage wei** (de laeche weie).

22-6-1798, de Lage weye onder driewegen, Raze 3434. Ongeveer 4 hectare bouwland, in 1912 nog wei, tn. Het stuk ligt ongeveer een meter dieper dan het omliggende land.

72. Langemairepolder (de langemaerepolder).

1585, 1613, Inde Langemaere, overloper; 1800, Langemaire Polder, Paardekooper; 1824, Langemaere, overloper; 1866, Lange Mairpolder; Kuijper; 1912, Langemairepolder, tn.; 1960, Lange Mairepolder, tn. De lange smalle polder beslaat 38 hectare. De naam van de stroom is na bedijking ervan bewaard gebleven. Mnl. mare "stagnum, poel, moeras" ontwikkelde zich in Zeeland tot de betekenis "brede watervlakte" (22). De rond 1300 genoemde Mare (die viskerie up die Mare, RHZ, 4,98, vergelijk Schönfeld, Nederlandse Waternamen, blz. 198) was beslist groter en breder dan de Langemairepolder (23).

73. Lange wei (de lange weie).

Tot 1954 ongeveer 3 hectare weide, nadien bouwland. Alleen de naam is nog bekend. Aanduiding naar de vroegere vorm.

74. 't Lapje.*75. Lijnbaan.**

1627, Overlooper van den Hollepolder begint van oosten in, aen den Dijk genaemd de Lijnbaene, overloper; 1683, genaemt de Lijnbane, overloper; 1789, genaemd de Lijnbaane, overloper; 1804, genaemd De Lijnbaan. De naam is niet meer bekend. Bedoeld wordt hier echter de dijk, die nu Baandijk heet.

***76. Lieuen Gelderenweye.**

De weide van Lieuen Gelderen. Marinus Hollepolder dat Pier Janssen Maes was baent 2 gemeten, 169 roeden saeylant gelegen in Coudorpe inde papethiende binnen de Vliet, genaempt "Lieuen Gelderenweye".

Bron: Boedel Mr. Johan de Jonge, Weeskamer V.N. 66, folio 3v. De naam is duidelijk van een pn. afgeleid. De ligging is onbekend.

***77. Loire.**

Een toepasselijke naam. Hier stroomde vroeger, voor het jaar 1000, de Lahara (Lara) (Loire). Zo heet ook het hoeftje aan de andere kant van de Mooldijk in het Ellewoutsdijkse Coudorpe.

78. Maaiklinkhoek (de maaiklien'oeck).

1585, Maeyclinck Houck, overloper; 1613, Maeyclynchouck, overloper; 1726, Maajklinkhoek, overloper; 1824, Maajklinkhoek, overloper. Het stuk land vlakbij het dorp omvat 12 hectare; in 1912 waren de weiden met fruitbomen begroeid, 1960 boomgaarden, tn. Het ligt voor de hand, de vn. als "mooi klinkend" te verklaren. Het bijvoeglijk naamwoord mooi werd hier echter beslist niet als maai uitgesproken; "'t land van d'age bamen" (Zeeuws Wb., blz. 125) was nimmer Zuid-Beveland. De aanschouwelijke en waarschijnlijk enig juiste verklaring zou deze zijn: Als de arbeiders bij het maaïen ongeveer elk half uur hun zeis scherpten, klonk het nu en dan tot in het dorp. Het maaïen en klinken is in de vn. behouden. Men zegt in het dorp, dat er van hier uit steeds een goede echo was. Vanwege de ruisende slagen met de zeis zou ook iemand van de maaïers de poëtische naam voor dat land bedacht kunnen hebben.

79. Meehoek (de mêe'oeck of de mee'oeck).

1585, 1613, Meehouck, overloper; 1800, Meehoek, Paardekooper; 1824, Meehoek, overloper. Het stuk grond beslaat 21 1/2 hectare. Als er in Driewegen meeuwen verschijnen, dan gaan ze steeds in de Meehoek

zitten, vm. De meeuwen zitten graag op het stuk land, omdat het diep ligt en daardoor vaak nat is. Ofschoon de grond dus allesbehalve geschikt was voor de verbouw van meekrap, wijzen toch alle bewijsplaatsen en ook de dialectvorm op de vroegere verbouw van de rode kleurstof. Wat men nu voor ogen ziet en wil gebruiken voor de naamsverklaring is dus in tegenspraak met de bewijsplaatsen en de dialectvorm. Namen als Goldgrube, Goldacker, Paradies enz. kunnen volgens Bach 2, blz. 268 gebruikt worden om juist het tegendeel aan te duiden. Als dit in Zeeland met Goudmijn (bijvoorbeeld in Heinkenszand) het geval is, zou ook Meehoek spottend gebruikt kunnen zijn, omdat de meekrap op dit stuk helemaal niet kon gedijen. Volgens het Zeeuws Woordenboek, blz. 575 werd de meekrap tot ongeveer 1870 verbouwd, hier echter in de naaste omgeving (Stormpolder) werd de meekrap tot ongeveer 1930 verbouwd. (Mededeling van de 75-jarige P. Rijk, die 35 jaar lang boer in de Stormpolder was).

***80. Molen De Grenadier.**

De molen is als pelmolen in 1695 te Dordrecht gebouwd. Ze was geschikt voor het malen van cacao en het breken van gort. In 1744 is ze doorverkocht naar Goes en kwam daar op de Westwal te staan. Toen er echter andere technieken werden toegepast in de gortbrekerij en pellerij, werd ze overcompleet, afgebroken en verkocht. De verkoper C.C. van den Bosch te Goes verkocht de afbraak aan de Gebr. Willem en Salomon van Eenenaam te Heinkenszand, die de molen als graanmolen herbouwden aan de Wolfhoekseweg.

81. Mooldijk (de meuldiek).

1866/1912, Kuijper/tn.; 1960, Molendijk, tn. De dijk liep naar de korenmolen. Vergelijk de kaarten van 1866 en 1912.

***82. Neuteweie.**

Als vaststaand feit kun je aannemen, dat daar ooit notebomen in een weiland hebben gestaan, met daaronder grazende koeien, een zgn. "beplante weie".

83. Nieuwstraat (de nieuwstraete).

1800/1866, Nieuwstraat, Paardekooper/Kuijper; 1964, Nieuwstraat, Adr. Straat in het dorp Driewegen.

***84. Het Nolletje.**

Bron: P. de Baar.

85. Noordweg (de noordenweg).

1800, De Noordweg, Paardekooper; 1866, Noordweg, Kuijper. De weg is bij de ruilverkaveling van 1954 verdwenen.

***86. 't Hof Nijse.**

Kaart van het Waterschap Ellewoutsdijk, schaal 1:25.000 door H. Koole.

87. Ollaard Klaashoek (den ollartklaos'oek).

1585, Olaert Claes Houck, overloper; 1824, Ollaard Klaashoek, overloper. Het stuk land beslaat 29 hectare. De naam is na de ruilverkaveling van 1954 nauwelijks nog bekend. Wellicht is Olaert een vv. voor pn. Colard. Onder Kornelis Vermuydens voorouders bevindt zich in 1315 Colard van der Mudén 24). Vergelijk Coollaard onder Ovezande. Evenals bij Coppejan-, Simon Huig- en Wouter Jan- bestaat ook deze naam uit twee pn., waarvan de tweede oorspronkelijk die van de vader geweest is.

88. Oosthoek ('t ôôst'oeksje).

1613, Symon huygenshouck, overloper; 1800, (H)oosthoek, Paardekooper; 1824, Simon Huig of Oosthoek, overloper. Zie Simon Huighoek.

89. Oosthoekse weg ('t ôôst'oekse wegje).

1800, Den Oosthoekschen weg, Paardekooper; 1964, Oosthoekse weg, Adr. De weg bij de Oosthoek.

90. Oude kerkhof ('t awe kerk'of).

Klein stuk land direct zuidoostelijk achter de berg van Coudorpe. Sinds de ruilverkaveling van 1954 ligt ook dit stuk niet meer als een apart gedeelte; alleen de naam is sinds 1954 nog bekend. Bij de ruilverkaveling van 1954 heeft men hier een heel oud graf blootgelegd.

91. Papetiende (de paepetie:nde).

1585, papenthyende, overloper; 1800, Pape Thiende, Paardekooper; 1824, Papetiende, overloper. Het stuk land beslaat 32 hectare. Na 1954 is alleen de naam nog bekend. De naam herinnert aan de tijd, dat het tiendedeel van de opbrengst betaald diende te worden. Het tiendrecht was soms in het bezit geraakt van een klooster of een kerk, als de bezitter kinderloos gestorven was. In de gemeente Serooskerke (Walcheren) waren er zeven zogenoemde "tiendblokken", waarvan de grenzen door hardstenen palen, tiendenstenen, vastgesteld waren. Van de zeven stukken land is er nu nog het Cappelaantiende 25). Onder Oostkapelle (Walcheren) liggen o.a. het Pastoor- en Kapelaantiende 26). Pape is de oude naam voor een priester.

92. Papetiendeweg (de paepetie:ndeweg).

1964, Papethiendeweg, Adr. Sinds de ruilverkaveling van 1954 loopt deze nieuwe weg door het stuk land van dezelfde naam. De goed gekozen naam werd 15-12-1961 officieel aangenomen. Alleen de oude schrijfwijze met h had men beter achterwege kunnen laten.

In de overloper van 1789 komt voor: Papetiende op de scheiddulve, idem binnen de vliete, idem voor de heule. De benamingen dulve, vliet en geul (heule) zijn synoniemen voor sloot. Overloper 1648 van het Waterschap Ellewoutsdijk, inv. nr. 187.

***93. Pastoriehoefje.**

Het is een klein huisje, dat wat achteraf ligt aan de Coudorpseweg. Het is diverse malen verbouwd. Jarenlang is het pastorie geweest voor de predikanten van de hervormde gemeente Ovezande-Driewegen. Het was een boerderijtje met 5 gemet en 278 roeden. Waarschijnlijk was het een bijverdienste van de dominee, want de salarissen waren toen niet bijzonder hoog. Dominee Joan of Johannes Dambrinus heeft het hofje gekocht van Gandolf Dingenisse, op de 13e mei in het jaar 1678.

94. Paulushoek (de paulus'oek).

1585, Pauwels Houck, overloper; 1613, Pauwelshouck, overloper; 1800, Paulushoekpolder, Paardekooper; 1824, Paulushoek, overloper; 1960, Paulushoek, tn. Het stuk land beslaat 29 hectare. De bewijspplaats van 1800 moet een vergissing van de kaarttekenaar zijn. Op de topografische kaart van 1960 staat de vn. op de verkeerde plaats getekend. In het jaar 1786 komen we in Driewegen Paulus Soldaat (Raze 2603) tegen. De vn. is echter aanmerkelijk ouder dan van de 18e eeuw. De fn. Paulus en Paulusse komen nog in Zeeland voor.

95. Paulushoekse weg (1A) (de paulus'oekse weg).

1800, Paulushoeksche zandweg, Paardekooper; 1866/1912, Paulushoeksche weg, Kuijper/tn.; 1964, Paulushoekse weg, Adr. De weg aan het stuk land met dezelfde naam. Sinds 29-12-1953 heeft alleen nog het noordelijke deel van de weg deze naam.

96. Platte weg (de platte weg).

1800/1866, Platte weg, Paardekooper/Kuijper; 1964, Platteweg, Adr. Wellicht wordt de naam verklaard, doordat het omliggende land in het westen ongeveer een halve meter hoger ligt.

97. Repige (de rêêpihe).

Deze soortnaam geldt voor een stuk bouwland van ongeveer 3 hectare. Het ligt aan de Baandijk en het heeft beslist samenhang met "lijnbaan", vergelijk Baandijk. Repige is als reep op te vatten. Vergelijk Kilian: reepen "hekelen, (vlas)breken". Zeeuws rêêp=repel, vlaskam 27).

98. Ruige bol (de ruuhe bolle).

Ongeveer 2 hectare bouwland. Bol is hier zeker niet de aanduiding voor "zandplaat, zandbak" of "hoofd,

kop" 28). Volgens Schönfeld komt in Noord-Holland en op de Oost-Veluwe ruigbol als de aanduiding voor van de paardestaart 29). In het Zeeuwse komen we in plaats van ruigbol de naam kattestaart tegen. Omdat het bouwland op laagliggende en daardoor vaak natte grond hier en daar overvol is van de paardestaarten of kaartestaarten die van modder houden, zou het stuk land naar dit onkruid genoemd kunnen zijn. In dit geval ware echter ernstig rekening te houden met overdracht van elders! Omdat Ruige bol niet zo ver van de Ruigendijk verwijderd ligt, komt wellicht de aanduiding ruig in aanmerking.

In de gemeente Biggekerke (Walcheren) zijn ruige weiden, waarin ratelpopulieren en hoge struiken stonden 30). De ligging is bij benadering bekend.

99. Ruigendijk (de ruuhen diek).

1800/1866/1912/1960/1964, Ruigendijk, Paardekooper/Kuijper/tn./tn. Adr. Ruig heeft hier waarschijnlijk betrekking op de gebrekkige instandhouding van de dijken of op het weelderige struikgewas aan de dijk 31).

100. Schaapskooi (de schaepskôöie).

De grote schaapsstal in de wei was onderdak voor een grote schaapskudde. Zij lag in de Langemairepolder achter de grote rieten landbouwschuur, die omstreeks 1965 afbrandde. (Eigenaar in de '50-er en '60-er jaren, Jaap den Dreu).

101. Scherphoek (de scherp'oek).

1585, 1613, In den Scherphouck, overloper; 1719, Scherphouck, overloper; 1824, Scherphoek, overloper.

Het stuk land beslaat 15 hectare. Aanduiding naar de vorm. Het ligt als een grote geer (scheve lijn of schuine strook) tussen de dijk en de spoorweg, voor 1924 tussen de dijk en de sloot. Vergelijk Korte voor.

102. Schoolstraat (de schoolstraete).

1964, Schoolstraat, Adr. Op 29-4-1953 werd de naam officieel aangenomen. Voordien heette de straat nog Paulushoekse weg.

103. Schoolwei (de schoolweie).

De wei ligt vlak bij de lagere school.

104. Schoondijke (schôôndieke).

De naam is synoniem met Schoondijkse dijk. Zie aldaar.

105. Schoondijkse dijk (de schôôndiekse diek).

1800/1866, 1912, Schoondijksche dijk, Paardekooper/kuijper/tn.; 10-1-1803, Schoondijke sijnde ambagtheeren-dijk, Raze 2603; 6-2-1863, na 3 wegen aan Schoondijke, LR; 1960, Schoondijke, tn.; 1964, Schoondijksedijk, Adr. De dijk ligt tegen de Langemairepolder. De oorsprong van de naam ligt zeer waarschijnlijk aan het begin van de 18e eeuw. De grote boer bij de dijk heette Schoondijke: 1719, 1726, Pieter Cornelisse Schoondijke hoff in Langemaaere, overloper. Naar deze boer gaan, heette aanvankelijk: naar Schoondijke gaan; later dacht men niet meer aan de persoon, alleen nog aan de dijk: naar Schoondijke. De niet mooie, pleonastische verbinding Schoondijkse dijk heeft ten onrechte op de kaarten gespoekt. De bewijspplaatsen van 1803 en 1863 laten immers zien, dat vroeger de vm. van Schoondijke sprak. Het geldt ook nog voor vandaag. Helaas heeft het adresboek de naam van de kaarten overgenomen.

106. Schotte (de schotte).

Drie hectare bouwland, voor 1954 wei.

Schotte (de schotte).

Een hectare boomgaard, in 1912 nog bouwland, tn. De twee vn. zijn terug te brengen op mnl. schot "afgeperkte ruimte, afgeschoten terrein" 32). Degene die tegen vergoeding uit de weide weggelopen vee opspoorde (nu nog "schotter" genoemd) had de opdracht om dat weggelopen vee in een afgeschoten ruimte te drijven. Vandaag de dag waarschuwt hij alleen nog de betreffende boer.

107. Schuitweg (de schuutweg).

1800/1866/1912, De Schuitweg, Paardekooper/Kuijper/tn. Sinds de ruilverkaveling van 1954 is de weg verdwenen. Waarschijnlijk is de weg niet een oud rijspoor; veeleer zou men kunnen denken aan een weg, die naar het schip liep.

108. Simon Huighoek ('t ôöst'oeksje).

1585, 1613, Symon huygenshouck, overloper; 1800, (H)oosthoek, Paardekooper; 1824, Simon Huig of Oosthoek, overloper. Het stuk land beslaat 17 hectare en kwam onder twee namen voor; nu is het alleen nog als Oosthoek bekend. De pn. Huig en Huige behoren tot de pn. Hugo 33). De fn. Huige is nu wijd verbreid.

109. Sint Jan zijn hoek (sint jan z'n 'oek).

1585, Sint Jans Sijen Houck, overloper; 1719, Ste Jan Sienhouk, overloper; 1800, Sint jans Lien hoek, Paardekooper; 27-6-1808, In St Jan Sienhoek, Raze 3388; 1824, St. Jan Sienhoek, overloper. Het stuk land beslaat 26 hectare. Alleen de naam is nog bekend. De naam is moeilijk uit te leggen. Je zou kunnen denken aan de brand in het graan, in het Zeeuws ook "ziekte van Sint Jan" of "Sint Jan" genoemd. De grond is hier zo onvruchtbaar, dat brand in het graan hier gemakkelijk zou hebben kunnen voorkomen.

110. Slokop (de slokop).

Ongeveer drie hectare bouwland, ongeveer 30 jaar geleden een wei. Mensen die zelf geen wei hadden, konden hier tegen betaling hun paard laten grazen. Waarschijnlijk hebben de pachters van deze wei de naam Slokop bedacht, omdat de wei hun geld teveel "verslond". Slokop van het werkwoord opslokken, Kilian: opslocken, devorare.

111. Sloop (de slope).

Voor de ruilverkaveling van 1954 2 hectare bouwland, dat door weiden omgeven werd. Nu is ook de hele omgeving bouwland. Alleen de naam is nog bekend. Een betekenis zoals bij de vroegere vorm: een kussensloop en daarachter een beddesprei. Men vergelijkte de vorm op de topografische kaart van 1912.

112. Smitsweg (de smitweg).

1800, Smitsweg, Paardekooper; 1964, Smitsweg, Adr. De tweede naamvals-s zou kunnen verwijzen naar de fn. Smit. In de nabijheid, in de gemeente Ellewoutsdijk, treffen we al sinds de 16e eeuw de Klaas Smitshoek aan.

***113. Snelmarkt** (?).

Kaart van het Waterschap Ellewoutsdijk, schaal 1:10.000 (ca. 1930).

114. Speelhof ('t speel'of).

Een speelhof is een luthof (buitenverblijf). Ongeveer 4 hectare bouwland. Voor de ondergang van het dorp Coudorpe lag hier wel een speelplaats. Ook mag men denken aan de betekenis luthof, warande, een voornaam uitzierende tuin. Er vlak bij bevond zich het kerkhof en de kerk.

115. Staart (de staert).

17-7-1862, de voorste weye aan de steird, LR; 1866/1912, De Staart, Kuijper/tn. Staart is niet steeds, zoals Schönfeld dacht, "een in punt uitlopend stuk land" 33b). Hier tegen de zeedijk is Staart het punt van de dijk dat het verst ligt. Evenals bij ploegstaart en andere woorden is staart hier metaforisch gebruikt voor het achterste gedeelte van iets.

116. Staartse dijk (de staertse diek).

1800/1866/1912, Startsche Dijk, Paardekooper/Kuijper/tn.; 1960, Staartse Dijk, tn. De dijk loopt naar de Staart. Vergelijk Staart.

***117. Steenbakkersweye.**

Archief Weeskamer Goes, voorl. nr. 1797. Ligging in St. Jan Sijen hoek. Ligging verder onbekend.

118. Steendamme (stêendamme).

Met de naam wordt het zuidelijke gedeelte tegen aan de Coudorpsche zeedijk bedoeld. Een dam is een waterkering uit aarde, steen of rijshout 34). Voor deze dam werd waarschijnlijk veel steen gebruikt.

119. Steendammeweg (stêendammeweg).

1964, Steendammeweg, Adr. Nieuwe weg na de ruilverkaveling; de naam werd 15-12-1961 officieel aangenomen.

***120. Steenhoveput.**

Een steenbakkerij of boerderijtje. De overlopers geven daarover geen uitsluitsel.

121. Stelhoek (de stel'oek).

1585,1613, Den Stelhout, overloper; 1691-1719, Den Stelhouk, overloper; 1824, Stelhoek, overloper; 1912, Stelhoek, tn. Het stuk land beslaat 14 hectare. Voor het begrip "stelle" zie Hollestelpolder onder Ovezande.

122. Stoelleuning (de stoelleunehe).

Ongeveer 2 hectare bouwland. Aanduiding naar de vroegere vorm.

123. Stukken, korte en lange- (de korte en lange stikken).

Tesamen ongeveer 30 hectare bouwland. Stuk is de algemene aanduiding voor een akker. Het meervoud is te verklaren, doordat vroeger het land verdeeld was in verscheidene akkers. De stukken die oostelijk liggen zijn langer.

124. Tilburg (tilburg).

1886, 't Hof Nijse, Kuijper; 1960, 't Hof Tilburg, tn. Boerderijnaam. Ongeveer de hele 19e eeuw lang woonde op deze hoeve de familie Nijse, (mededeling van de huidige bewoner D. Goense). Waarschijnlijk daarom heeft Kuijper de hoeve naar deze fn. vernoemd. Alleen heeft Kuijper de hoeve op de verkeerde plaats aangegeven. In de 18e eeuw was Arnoldus van Tilburgh in Driewegen een aanzienlijk man en grondeigenaar: 24-6-1786, Arnoldus van Tilburgh Mz. Pensionaris Honoraire der Stad Goes, Balliue en Secretaris alhier, Raze 2603. Uit de overlopers blijkt, dat hij veel land bezat. Deze van Tilburgh had zeker connecties met de hoeve, omdat het jaartal 1777 aan de hofdam is bevestigd.

125. Trenteweg (de trenteweg).

1912, Trenteweg, tn.; 1964, Trenteweg, Adr. De nieuwe, lange weg na de ruilverkaveling van 1954; de naam werd 20-11-1958 officieel aangenomen. De Trenteweg 1912 lag in de gemeente Ellewoutsdijk en is sinds 1954 verdwenen. Deze weg werd naar de boerderij Trente in Ellewoutsdijk genoemd. Mnl. trent, trint "rond", is in het Nederlands om-trent bewaard gebleven en zit ook nog in de vn. als Trent, Trintjen (De Flou 15, blz. 1044) 35).

126. Varkenshoek (de verkes'oek).

1786, Verkenshoek, Raze 2603. Ongeveer 10 hectare bouwland. De vn. Varkenshoek treffen we ook in Heinkenszand aan.

127. Vate (de vaete).

1800, De Vate, Paardekooper. De plaats aan het einde van de voormalige Noordweg in Coudorpe. Mnl. vaate is een drinkput voor het vee in de wei.

128. Volger, op de - (op de volher).

1585,1613, In den selven houck op den Volger, overloper; 1691-1711, De volger, overloper; 1800, Den Volger, Paardekooper; 1824, Op den Volger, overloper. Het stuk land beslaat 6 hectare. De naam is nauwelijks nog bekend. Als een nieuwe polder ingedijkt werd, kreeg het nieuwe land soms de naam volgerland 36). De Zakpolder, waarin dit stuk land ligt, werd naast de Langemairepolder bedijkt.

***129. De vuuf stikjes**

Een vroom in Duikersweel.

*

130. 't Weidje van Blok.

In "De Hoek achter Dijkwel".

***131. 't Weidje van Padmos.**

In "De Hoek achter Dijkwel".

***132. 't Weidje van Westveer.**

Willem Westveer, landbouwer, had daar een stuk land. Hij woonde aan de Dorpsstraat en zijn landbouwschuur stond aan de achterweg.

***133. De weie van Bakker.**

De weide lag aan de Coudorpse weg en was eigendom van de Goese broodbakker Bakker. Het bijzondere was echter dat de enige lindenboom in Coudorpe midden in deze weide stond.

134. Weldijk (de weldiek).

1866, Wel Dijk, Kuijper; 1912/1960, Weldijk, tn./tn. Op de plaats, waar deze dijk een kromming vertoont, lag voordien een weel. Naast de dijk ligt nog, in de gemeente Ellewoutsdijk, de Weelhoek. Wel en weel komen ook elders naast elkaar voor 37). Vergelijk Dijkwel.

135. Weltevreden (weltevree).

1800, Weltevree, Paardekooper. Boerderijnaam. De vn. Weltevree ligt er waarschijnlijk aan ten grondslag. De vn. Weltevree komt in Schouwen voor. De mogelijkheid bestaat dat de vn. voortgekomen is uit de boerderijnamen.

136. Weltevredendijk (de diek van weltevree).

1964, Weltevredendijk, Adr. Pas op 29-12-1953 werd de naam officieel aangenomen. Tot dan toe was de dijk officieel naamloos.

137. Wisjeswei (de wisjesweie).

Tot 1954 ongeveer 4 hectare weide, nu bouwland. In de wei stonden veel wilgetenen.

***138. 't Wissebosje.**

Een produktie-veldje voor de manden- en stolpenvlechterij.

139. Wolfhoekse weg (de wolf'oeke weg).

1800, De Wolfhoeksche weg, Paardekooper; 1964, Wolfhoekseweg, Adr. De weg loopt door Wolfshoek.

140. Wolfshoek (de wolfs'oeke).

1585, In Wolfs Houck, overloper; 1613. In den Wolfshouck, overloper; 1691, 1704, 1719, Wolfshouck, overloper; 1698, 1711, 1726, Wolshoek, overloper; 1800/1824/1912, Wolfshoek, Paardekooper/overloper/tn. Het stuk land omvat 20 1/2 hectare. Veldnamen met wolf- als eerste element zijn er in veel gemeenten, waar nooit wolven voorkwamen. De naam van de wolf schijnt met geheimzinnige en beangstigende voorstellingen verbonden geweest te zijn. Omdat het stuk land aan een eenzame dijk ligt, mag men ook hier aan de figuurlijke betekenis van de naam denken 38). Evenzeer zou de fn. de wolf voor ogen hebben kunnen staan, ofschoon ik deze fn. nergens in de gemeente Driewegen of een aangrenzende gemeente gevonden heb.

141. Wouter Janshoek (de wouterjans'oeke).

1585, Wouter Jans Houck, overloper; 1800, Wouter Jans hoek, Paardekooper; 1824, Wouter Jans Hoek, overloper. Het stuk land omvat 19 hectare. De naam was in 1585 waarschijnlijk nog niet zo oud, omdat we in de overloper van Ellewoutsdijk uit 1585 "Jan Wouters wegel" tegenkomen. Een naam met pn. in de overlopers duidt nog steeds op een levende persoon. Jan Wouter is waarschijnlijk een bloedverwant van Wouter Jan.

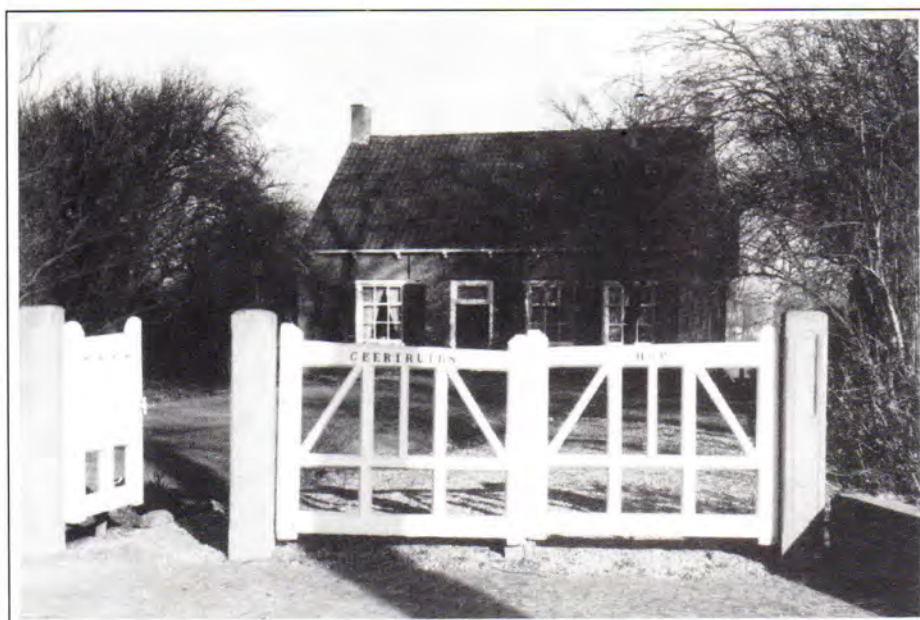
Dorps straat met o.a. de veldwachter, ca. 1900

Foto: GA-Goes

Geertruidshof, 1990

Foto: GA-Goes

Geertruidshof, 1990

Foto: GA-Goes

142. Wouter Jansweg (de wouterjansweg).

1964, Wouterjansweg, Adr. Nieuwe weg na de ruilverkaveling van 1954. De naam is goed gekozen, omdat het omliggende land dezelfde naam heeft.

143. Zak, hoek voor de - (den 'oek voor de zak).

1585, Den Houck voor den Zack, overloper; 1824, Hoek voor de Zak, overloper. Het stuk land beslaat 11 hectare en ligt aan de Zakdijk in de Blazekoppolder. Ook in Frankrijk is de vn. bekend, vergelijk Vincent, 192: Le Sacq, Le Sac (1754), saccum (1182) 39). Het stuk land ligt net voor een diepe en modderige wei, 1 1/2 meter lager dan de omgeving. Ook nu nog wordt een laag liggend land zak genoemd 39b). Dickenmanns opvatting dat Sack de aanduiding is voor een stuk land dat slechts aan een kant toegankelijk is 40), is hier niet van toepassing.

144. Zakdijk (de zakdiek).

1800, Den Zakschen Dijk, Paardekooper; 1866/1912, Zaksche dijk, Kuijper/tn.; 1964, Zakdijk, Adr. De dijk bij de Zakpolder. Vergelijk Zak.

145. Zakse gat ('t seksehat).

1800, Het Zaksche gat, Paardekooper. Diep water. Het is de plaats, waar de zak het diepste is. Vergelijk Zak. In de vm. is de oorspronkelijke naam niet meer bekend.

***146. De zandput.**

Kaart van het Waterschap Ellewoutsdijk, schaal 1:10.000 (ca. 1930).

147. De zes gemeten.*148. Zoute wei** (de zoute weie).

Ongeveer 3 hectare wei. Hier is de grond zo ziltig en onvruchtbaar, dat het stuk land ook na de ruilverkaveling als wei moest worden gebruikt.

149. Zwanenvlot ('t zwaenvlot).

Ongeveer 1/4 hectare wei, het omliggende land was helemaal bouwland, tn. Nu geheel bouwland. Alleen de naam is nog bekend. De mnl. betekenis swanenvlot "het recht om zwanen te houden" ligt hier beslist niet voor de hand. Als afzonderlijk stukje land was het niet rendabel, het lag veel te laag. Op natte grond gaan eenden, kraaien, enz. graag zitten. Zwanenvlot is daarom op te vatten zoals de andere veel voorkomende Zeeuwse vn. eendenpoel, kraaienpoel enz. op te vatten zijn.

Noten

- 1 Beekman Atl., p.25; M. Schönfeld, NGN 6 (1928), p. 15.
- 2 Hollestelle, p. 153.
- 3 Mnl.Wb.11,p.31;WDR,p.118.
- 4 DWR,p.108,119; Zeeuws Wb.,p.51; alle overlopers.
- 5 P.L. Tack, Cruyslant, Z.Gen.der Wet.,1936,p.16-29.
- 6 M. Gijsseling, Md Nk 30 (1954), p.99.
- 6b W. Keinath, Orts- und Flurnamen in Württemberg, 1951, p.74.
- 7 van der Schaar, p. 137.
- 8 Hollestelle, p.199; J. de Vries, Plaatsnamen, p.41.
- 9 Gijsseling, Top.Wb.,p.707.
- 10 Mnl.Wb.2, p.352.
- 11 Hollestelle, p. 244.
- 12 DWR, p. 562.
- 13 W. Keinath, Orts- und Flurnamen in Württemberg, 1951,p.111.
- 14 D.P. Blok, Kostbare namen, Mededelingen van de Centrale Commissie voor onderzoek v.h. Ned. volkseigen, nr. 14, dec. 1962, p. 26.
- 15 Hoogtekaart Z.-Beveland.
- 16 Zeeuws Wb., p. 332.
- 17 Mnl. Wb.3,p.1095.
- 18 Mnl.Wb.11,p. 273; WDR, p. 273, 904.
- 19 M. Schönfeld, Veldnamen, p.111.
- 20 P.J. Meertens, Zeeuwse Familienamen, 1947, p.43.
- 21 Zeeuws Wb., p.444.
- 22 M. Schönfeld, Waternamen, p. 195.
- 23 Hoogtekaart Z.-Beveland.
- 24 VLK, nr. 20,27,10; C. Hollestelle, Cornelis Vermuyden, Sinte Geertruydsbronne, 1927, p. 25-31.
- 25 B.J. de Mey, Serooskerke (Walcheren), 1930, p. 9.
- 26 H.M. Kesteloo, Oostkapelle in Woord en Beeld, p. 37.
- 27 Zeeuws Wb., p. 771.
- 28 M. Schönfeld, Nagelaten opstellen, p.3.
- 29 M. Schönfeld, Veldnamen, 56.
- 30 K. Willemaker, Biggekerke, 1904, p.44.
- 31 M. Schönfeld, Waternamen, p. 275; Veldnamen, p. 53.
- 32 Mnl.Wb.7, p. 686,687,829;M. Schönfeld, Veldnamen, p. 108-109.
- 33 van der Schaar, p. 128.
- 33b M. Schönfeld, Veldnamen, p. 102.
- 34 DWR, p. 273.
- 35 M. Schönfeld, Nagelaten opstellen, p. 4.
- 36 Mnl.Wb.11, p. 529e.v.; DWR, p. 1641;
- 37 J.H. Gallée, Gelderse plaatsnamen, NGN 3(1893), p.1-320, weel p.274; Zeeuws Wb., p. 1120.
- 38 J. Helsen, Het woord Wolf in plaatsnamen, Md Nk (1958), p.107-122.
- 39 Tack, Cruijlsland, Z.Gen.der Wet., 1936, p.16-29.
- 39b Zeeuws Wb., p. 1164,1165.
- 40 Dickenmann, BzN 2, p. 187 e.v.

Ovezande

De heerlijkheid Ovezande heeft haar eerste bestaan te danken aan de heren van Schenge. Omstreeks 1280 omdijkten ze een schor, de latere Oud-Ovezandepolder 1). In het jaar 1395 waren ze gerechtigd om alle verdere aanslibbingen te bedijken: Verlorenkostpolder, Nieuw-Ovezandepolder 2), Nieuw Landekpolder 1400 3) en de beide Zakpolders vóór 1401 4). De Calangepolder en de Blazekoppolder werden respectievelijk vóór 1440 en vóór 1446 bedijkt 5). In de 16e eeuw werden er nog drie polders gewonnen: St. Anthoniepolder in 1512 6), Hollestelpolder in 1531 7) en Louispolder in 1554.

De gemeente strekt zich nu uit over een gebied van 1074 hectare. Het aantal huizen in het dorp was in 1840 slechts 40 en het inwonertal was 217, terwijl er in de hele gemeente 124 huizen en 800 inwoners waren, waarvan 240 Hervormden en 560 Katholieken 8). Op 1 januari 1965 was het inwonertal 1350, waarvan 145 Nederlands Hervormd, 9 Gereformeerd en 1196 Katholieken.

In de 17e eeuw zijn er veel grondeigenaren in de heerlijkheid Ovezande. Op bladzijde 742 en 743 vermeldt Smallegange in Ovezande, "van een vettige weelige grond en vruchtbare akkeren", ongeveer vijftien grondeigenaren, onder andere David van der Nisse, Willem Emmery de Perponcher-Sedlnitzky en Charles de la Torre.

De parochie Ovezande komen we voor het eerst tegen in 1419. De kerk had een aan de H. Maria gewijd altaar 9). Na de Reformatie werd de katholieke godsdienst heimelijk op de boerderijen gevierd. In 1691 werd in Ovezande een hofstede tot een kapel omgebouwd, door de Hervormden "den paepschen tempel" genoemd 10). In het bewaard gebleven handschrift van pater Claus wordt uitvoerig geschilderd, hoe deze kapel door Marinus Vroonland en diens kameraden de 25e maart 1697 vernield werd. De aanleiding was de liefdesrelatie van de hervormde Vroonland met het katholieke meisje Catharina Pover. In 1859 werd een nieuwe katholieke kerk gesticht 11).

Noten

- 1 van der Aa 8. p.770.
- 2 van Mieris 3, p.636.
- 3 Waterstaatskaart (240),p.34.
- 4 Zeeland door de eeuwen heen,p.213.
- 5 Zeeland door de eeuwen heen,p.213.
- 6 Reg.Mem. Rekenkamer 6 (zwartbont register f.168).
- 7 Waterstaatskaart (240) p.32.
- 8 van der Aa 8,p.769.
- 9 Grijpink,p.110-111.
- 10 Manuscript van Pater Claus, c.1760, p.35.
- 11 J.C. van der Loos, Kerkgeschiedenis van Zuid-Beveland,p.126-137.

Ovezande

***1. Achter de Haag** (achter d'aege).

Ligging onbekend. Bron: J. Witkam, 's-Heerenhoek.

***2. Achter de Boomgaard** (achter de bôôgert).

Ligging onbekend. Bron: W. van den Dries, Heinkenszand.

3. Achterdijk (den achterdiek).

1800, Agterdijk, Hansum; 1866/1912, Achterdijk, Kuijper/tn.; 1960/1962, Plataanweg, tn./Adr. De dijk lag achter een andere dijk. Voor de ruilverkaveling van 1954 in Coudorpe werd de dijk afgegraven. Het eerste stuk van de dijk heette in de vm. al voor 1954 Plataanweg.

***4. 't Achterste Weidje.**

Ligging onbekend. Bron: F. van de Waart, 's-Heerenhoek.

5. Achterweg (den achterweg).

1800, Agterweg, Hansum; 1912, Achterweg, tn.; 1962, Landweg, Adr. Kleine landweg.

6. Acht is meer dan duizend.

Boerderijnaam. Boerderij op het eind der Haagdijk, in de St. Anthoniepolder, ten noorden van de Westeindseweel. (Bezit der familie W. Mol). Hierin het bekende spreekwoord: acht(ing) is meer dan duizend (gulden.....).

Burgerlijk Ambestuur Goes, krant 1938.

7. Altena.

1804, 1817, Altena, overloper. De naam is niet meer bekend. Oudere bewijsplaatsen van dit stuk land in de Oud Ovezandepolder heb ik niet kunnen vinden. Over de betekenis van deze ook elders vaak voorkomende veldnaam bestaan tegengestelde beweringen. A. Holder denkt aan Keltische oorsprong, Bach verklaart de naam als al-te-na-bij, terwijl Carnoy hierin een oude waternaam ziet 1).

8. Appelbus.

1769, 't appelbus, overloper. De naam is niet meer bekend. Volgens de overloper van 1769 was het stuk land bijna 4 hectare groot. Bus heeft ook nu nog de betekenis "boomgaard", deze betekenis kent men nog in het bijzonder in de gemeente Oudelande.

9*. Arabië.

Bron: P. de Baar.

10. Baandijk.

De lange dijk loopt in de gemeente Driewegen, zie Baandijk onder Driewegen.

11. van Balenswei (de van balensweie).

Deze wei besloeg 50 jaar geleden nog 4 hectare, nu slechts 1 hectare (topografische kaarten van 1912, 1960). Volgens de overloper van 1804 is Jan van Balen tot die tijd eigenaar van het stuk land. De fn. van Balen is in Zuid-Beveland wijd verbreid. Balen is een dorp in de provincie Antwerpen.

12. Beeldhoeve (de beeld'oeve).

Boerderijnaam. Alleen het huis staat er nog, de schuur is omstreeks 1935 afgebrand. Voor het huis stonden enige beelden, maar men weet niet meer welke personen of figuren de beelden voorstelden. (Mededeling van de op deze hoeve geboren 72-jarige M. Goense (1896-1994), 's-Heerenhoek).

13. Beeldhoeveweg (de beeld'oeveweg).

De nog bij de oudere mensen gebruikte soortnaam voor de Oostlangeweg, waaraan de genoemde boerderij lag.

14. Bekwei (de bekweie).

Het stuk land beslaat 6 1/2 hectare bouwland en is sinds meer dan zestig jaar geen wei meer. Vergelijk ook de topografische kaart van 1912. Het stuk land loopt op een punt toe, vergelijk Bek onder Driewegen.

15. Belling.

1592, 1599, de belck, overloper; 1683, den bellinck, overloper; 1725, 1817, den Belling, overloper. De naam is niet meer bekend. Het stuk land ligt in de Verlorenkostpolder en moet ongeveer een halve hectare groot zijn. Evenals blok behoort belk tot het werkwoord beluiken 2). Het toponiem komt vooral in Oost- en West-Vlaanderen voor en betekent daar een wei, waaromheen een sloot loopt, Frans enclos. Ongeveer 65 jaar geleden lag er in de Verlorenkostpolder het door sloten en olmen omsloten "driehoekje en vierkantje". (Mededeling van de 75-jarige P. Rijk, Ovezande). Op deze plaats, waar nu een boomgaard ligt, moet men ook volgens de overlopers Belling lokaliseren.

16. Berendijk (de berendiek).

De gebruikelijke soortnaam voor de officiële naam Krayertse dijk. De naam is nog niet oud. Rond 1850 woonde aan deze dijk een zekere van de Plassche, die een fokvarken hield. (Mededeling van de op 25 december 1960 gestorven 85-jarige M. Vermue, Noordweg 16, Ovezande). De naam heeft de beer al meer dan een eeuw overleefd.

17. Berenkot ('t berekot).

Het huis aan de Berendijk, waarin van de Plassche woonde. Vergelijk Berendijk.

18. Berenwei (de bereweie).

De wei aan de Berendijk, vergelijk aldaar. Dezelfde wei is bij oudere mensen ook als zandputwei bekend.

19. Berg (de berg).

7-3-1772, tenden desen dorpe op den dijk bij de Moolberg, Raze 3434. De dijk aan het eind van het dorp (Groenedijk) wordt in de vm. vaker "de berg" genoemd. Berg was dus oorspronkelijk de kleine verhoging voor de afgebroken korenmolen.

20. Berm (de berm).

Een strook land aan de Baandijk in de Antoniuspolder. Berm werd gebruikt als vakterm bij de dijkaanleg: "een strook gronds met horizontaal of nagenoeg horizontaal bovenvlak dienende tot steun van een daarboven gelegen talud of, zo men wil, van het aarden lichaam waartoe dat talud behoort" 3). Ligging niet bekend.

***21. Ten Westen van het Bosje** (Bewesten het busken)

Rekening van het Gasthuis, 1675/1676, vrl. nr. 1148, 11 v. Ligging onbekend.

22. Bijlhoek (de biel'oeck).

1898, den bijlhoek, DB. Het stuk land beslaat ongeveer 2 hectare bouwland. Vroeger vormde het waarschijnlijk een bijlvormig stuk land.

23. Blauwe hoeve (de blauw'oeve).

1868/1912, de Blauwe Hofstede, Kuijper, tn. Boerderijnaam. Niemand weet wat eraan deze boerderij blauw te noemen valt. Het is erg typisch, dat we in deze kleine gemeente ook nog een Witte hoeve en een Rode hoeve als boerderijnaam tegenkomen. Hier dus een gelijksoortige groep als in de stad Leiden, waar we Blauwe Steen, Witte Steen en Rode Steen tegenkomen 4).

24. Blazekop (de blaizekop).

1446, Blaescoop, LBS, nr.89; 1448/9, Blasecop, LBS, nr. 103, 104, 107; 1585, Blaescob, overloper; 1592, Blazecop, overloper; 1599, Blasecop, overloper; 1627, blaescop, overloper; 1683, Den Blasenkop, overloper. De vóór 1446 bedijkte polder beslaat 88 hectare. De voorstelling alsof er in de naam mnl. blase "een witte vlek aan het voorhoofd, een bles" besloten ligt, moet zeker worden afgewezen. In dit geval zou men blessekop of blissekop uit moeten spreken. Veel namen op -koop, -kop, -cop hangen met het werkwoord kopen samen 5). W. Mitzka

kwam tot dezelfde conclusie, zij het dat hij met recht de mogelijkheid van kop=heuvel open liet 6). Hier kan de noordelijke kromming van de polderdijk als kop "heuvel" aangezien worden. Van ongeveer 1446 tot 1512 diende deze dijk, waarin zich een kromming bevindt, als zeedijk 7). Bij noordwestelijke stormen moet hier een krachtige wind geblazen hebben. Daarom zou ik -ook op grond van bewijsplaatsen en de huidige dialectvorm -blaze - als een vorm bij het werkwoord blazen willen opvatten. Men vergelijkte andere namen waarvan het eerste lid een werkwoordsvorm is: Draaiwei, Maaiklinkhoek, Pikpot, Slagtweistraat, Speelhof, Zoekweg, Kruipuitse dijk in naburige gemeenten.

25. Blikken (de blikken).

Ongeveer 3 hectare vochtige weide, waardoor een diepe sloot loopt. De sloot vormt de grens tussen Ovezande en 's-Heerenhoek en wordt in 1686 "de scheitkreke tussen Ovesant en 's-Heerenhouk" (overloper) genoemd. Volgens Beekman hangt blik samen met blicken "schitteren, glinsteren" 8). Dit woord met metathesis is hetzelfde als het Vlaamse bilck "Pascuum" 9). Als fn. komen in Zeeland Bulk en Blik voor.

26. Blinde weegje ('t blinde weegje).

1898, blinde weegtje, DB. De naam is nauwelijks nog bekend. Het pad is er al 20 jaar niet meer, (mededeling van mijn vader). Het pad was eigenlijk niet blind, omdat aan het eind de dijk liep en aan het andere eind de weg. Het bijvoeglijk naamwoord heeft wel betrekking op de stilte, het eenzame en het weinige verkeer, dat de blinde wegen eigen is.

27. Bloemenstraat (de blommestraete).

1800, Agterweg, Hansum; 1962, Bloemenstraat, Adr. De nieuwe naam werd ongeveer 10 jaar geleden aangenomen, toen er aan de weg nieuwe huizen werden gebouwd.

28. Blokstukken (de blokstikken).

De naam is alleen nog bij de oudste mensen bekend. Het stuk land lag ongeveer vijftig jaar geleden in verscheidene naast elkaar liggende akkers. De betekenis -blok komt op Walcheren evenzo vaak voor als op Zuid-Beveland -hoek. Blok gaat terug naar bilok, dat bij het werkwoord bilukan, mnl. beluken "omsluiten" behoort. Vergelijk blikken. Het is dus iets dat omsloten is. Kilian omschrijft dan ook block-lands als ager, fossa, aggere aut sepe clausus. Later is blok de aanduiding voor gewoon een stuk land 10).

29. Blote land ('t blôte land).

1592, 1599, Int bloote land in de weye, overloper. De vn. in de Blazekop is niet meer bekend. In de gemeente Heinkenszand komen we de soortnaam blôte land voor een stuk land nog tegen. De bij de boeren gebruikelijke soortnaam is in de meeste gevallen niet als naam aan de stukken land blijven vastzitten, nadat ze "blôt" hebben gelegen. De nog bekende vn. in Heinkenszand is een zeldzaamheid. De vn. in de Blazekop moet al 300 jaar geleden algemeen bekend zijn geweest en waarschijnlijk ook nog vijftig jaar geleden. Bloot heeft hier de betekenis "open, vlak", vergelijk de uitdrukking "open en bloot". "Doe hi ten bloten velde quam" 11). Zeeuws blôt land: "land, waarop geen tweede gewas is gezaaid" 12). Ligging onbekend.

30. Bocht ('t bocht).

De ligging is halverwege de Haagdijk, op't einde van het Blindewegje. Voormalige omheinde inham voor de koeien. Toen ongeveer twintig jaar geleden de koewachter de koeien de hele voormiddag aan de dijk had laten grazen, dreef hij ze voor de middagpauze in de inham aan de dijk. Hier hebben we niet de betekenis "kromming, buiging", maar "omheinde ruimte". Alleen de laatste omschrijving is bij Kiliaan te vinden.

***31. Bolweie.**

Bron: P. de Baar.

***32. De Boomgaard** (de bôôgert).

Ligging onbekend.

***33. Het Boomgaardje** ('t bôôgertje).

Ligging onbekend.

***34. De Boomgaard Weide** (De bôôgertweie).

Zie Boomgaard. De ligging is onbekend.

***35. De Brouwerij** (brouwerieë).

De ligging is onbekend.

36. Bos ('t bus).

3-2-1773, bos in den midden blasekop, Raze 3434. Het kreupelbos (4B) in Middenblazekop is niet meer precies te localiseren. De kreupelbosjes zijn verdwenen in deze gemeente. Alleen de namen zijn nog bekend.

37. Burg. Andriessenstraat (de burhemêêster andriessenstraete).

1962, Burg. Andriessenstraat, Adr. De nieuwe straat is naar de burgemeester van de 50-er jaren genoemd.

38. Calangepolder (de klaaie).

1440, Calaenge, LBS, nr. 60; 1585, Calaenghe, overloper; 1592, Calaenge, overloper; 1599, Calae yngie, overloper; 1627, Kallaengie, overloper; 1817, Kalangie, Kalange, overloper; 1-11-1797, de Calanjepolder, Raze 3434; 1868, Calange-polder, Kuijper; 1912, Calangepolder, tn. De zuidelijke dijk van de polder is in 1958 afgegraven, zodat het stuk grond van deze polder het noordelijke gedeelte van de Blazekoppolder schijnt te zijn. De betekenis van de naam is niet erg doorzichtig. Ligt er mnl. calange "aanspraak, eis; twist, onenigheid, last, moeilijkheid; rechtszitting" aan ten grondslag? Kiliaan: kalangie "calumnia" 13).

39. Calangeweg (de klaajeweg).

1962, Calangeweg, Adr. De in 1960 aangelegde weg door de polder. Vergelijk Calangepolder.

40. Carrousel (de kuresel).

Een stuk bouwland van een 1/2 hectare in de nabijheid van het dorp 's-Heerenhoek. Ten tijde van de kermis in 's-Heerenhoek, in de 19e eeuw stond hier een carroussel, (vm.).

Een andere verklaring is dat de naam komt van een daar staande ronde hooiberg met afdek in de vorm van een carrousel. Bron: K. Martens, 's-Heerenhoek.

41. Coollaard (kollart).

Boerderijnaam. De pn. Colard, 948 Colardus 14), 1315 Colard, ligt hieraan klaarblijkelijk ten grondslag. Onder de voorouders van Cornelis Vermuyden bevindt zich in 1315 de bedijker Colard van der Mudén 15).

De pn. Colard komt sedert vele eeuwen niet meer voor.

42. Coollaardse wegje ('t kollartse wegje).

1912, Collaardse wegje, tn.; 1962, Oude Noordweg, Adr. Vroegere naam voor de weg bij de hoeve Coollaard.

43. Dijkstaal.

1627, het dijkstael, overloper; 1683, Sprinck overt Dijkstaal, overloper; 1768, dijkstaal, overloper; 1831, 't Dijkstal, overloper. Volgens de overlopers wordt de een of andere plaats aan de dijk van de Blazekoppolder bedoeld. De naam is niet meer bekend. In de gemeente Heinkenszand is er nog een boerderij Staal. Deze boerderij ligt aan de dijk. Mnl. dijstal, hd. Deichstelle, mnd. dikstede (Lübben 1,518) "de grond waarop de dijk ligt, dijkgrond" 16).

44. Doornboomse dijk (de doornbôômse diek).

1866, Dorenboomdijk, Kuijper; 1962, Noordweg, Adr. De doornboom moet aan de dijk hebben gestaan, waar nu het café van Oosthoek staat: 1686, begint van Zuyd Oosten in bij den Doornboom, overloper. Nieuwe Crayer; 1715, In den Zuyd-Oosthoek den doornboom, overloper. Nieuwe Crayer.

Helaas heeft men in 1962 de oude en nog zeer levende naam niet willen behouden. De doornboom komen we vaker als grensboom tegen 17). Onze doornboom stond tot 1612, toen de Nieuwe Crayerpolder bedijkt werd, aan de zuidgrens van het ambacht Ovezande. Vergelijk onder Zanddijk (Walcheren): 1566, totten dorrenboom; 1581, tot de dorenbomen toe, overloper 1589, totten dorrenboom toe, overloper 18).

Ansichtkaart met prenten van de plaats Ovesant (Ovezande) in 1700

Ovezande, kruispunt van 's-Heerenhoeksedijk en Berendijk, ca. 1965

Foto: GA-Goes

Boerderij aan de Hollestelleweg 2^a, waar de schrijver op 19 juli 1936 werd geboren. Foto: J. Boonman

45. Dorpsstraat (de durpstraete).

15-2-1796, binnen desen Dorpe de Dorps Strate, Raze 3434; 1962, Hoofdstraat, Adr. De straat door het dorp, die nu officieel Hoofdstraat moet heten.

46. Draadwei (de draedweie).

Ongeveer 2 hectare wei. Alleen de oude mensen kennen de naam nog. Bijna elke wei is met prikkeldraad omgeven.

47. Dreef (de dreve).

29-4-1773, de Dreve, Raze 3434; 1962, Dreef, Adr. Een zijstraat in het dorp. Zoals het Duitse Trift tot het werkwoord treiben (drijven -van het vee) hoort, zo behoort het Nederlandse dreef tot het werkwoord drijven. Iedere eigen weg op de boerderij heet nog steeds dreef.

48. Driehoekje.

Zie nr. 15 onder Belling. De ligging is bij het dorp.

49. Duizend roeden (de duzend roe'en).

Het stuk land beslaat iets minder dan 1000 roeden. In de 19e eeuw heette hetzelfde stuk gebroken wei.

50. Eerste dwarsweg (den êêste dwasweg).

Evenals Tweede dwarsweg een kleine landweg dwars door de polder.

51. Eiermaat (d'eiermaete).

Dertig jaar geleden was dit een vochtige wei, nu is het laag liggend bouwland, ongeveer 7 hectare. De naam zou eventueel in de tijd rond 1870 ontstaan kunnen zijn, omdat het bouwland toen weinig waarde had. Dit land zou voor een appel en een ei te koop zijn geweest (vm.).

52. De Eigendom.

Ligging onbekend.

53. Fankelpad (de fankelpad).

Voormalig pad bij de boerderij, dat nu ook Fankelpad heet. Al op de topografische kaart van 1912 is het pad niet meer ingetekend, echter nog wel in de Gemeente-Atlas van 1866. De naam is mij niet duidelijk.

***54. De Ganzenweide** (de ganzeweije) (2x)

Bron: P. Adriaanse, Ovezande.

55. Gebroken wei.

1898, gebroken wei, DB. Het stuk land beslaat bijna 1000 roede. De naam is niet meer bekend. Al in de 19e eeuw was het al lang bouwland, (mededeling van mijn vader). Zeeuws breken, dat van een wei wordt gezegd, is ploegen, scheuren, voor bouwland.

56. Geerhoek (de hêêr'oek).

1898, Geerhoek, DB. Ongeveer 1 hectare bouwland. Het land ligt wigvormig.

57. Gemet, acht -; zeven -; elf -.

Een Zeeuws "gemet" is 300 vierkante roeden, maar de roede is niet in elke polder even lang! Om het meer precies te zeggen, is nu 1 "gemet" 1/3 hectare, in Vlaanderen 3/4 hectare (19). Gemet van het werkwoord meten; ogs. gemet, ohd. gamez, mhd. mēz (Lexer 1, 2128).

58. Goudmijn (de houtmiene).

1898, de Goudmijn, DB. Ongeveer 2 hectare bouwland, gelegen tegenover de Zilverhoek. Vergelijk Goudmijn onder Driewegen.

59. Groene dijk (de hroenen diek).

14-4-1787, den Groenendijk, Raze 3434; 1866/1912, Groene dijk, Kuijper/tn.; 1960, Groenendijk, tn.; 1962, Groene dijk, Adr. Er zijn maar weinig dijken, die niet groen zijn.

60. Grootvaders wei (hrôtevaoders weie).

1898, grootvaders wei, DB. Al in de 19e eeuw werd dit stuk land al als bouwland gebruikt, zodat met een oude grootvader te rekenen is. De grootvader van de eigenaar Daniël Boonman (1862-1927) was het in ieder geval niet.

61. Grote hoek (de hrôôten 'oek).

1898, den grooten hoek, DB. Het betreft twee stukken land met dezelfde benaming. Beide stukken land zijn ongeveer 5 hectare groot.

62. Grote kreek (de kreeke).

1611-1783, de Guyle, overloper; 19-3-1773, besuyden de Guyle, Raze 3434; 1866, Groote Kreek, Kuijper; 1912/1960, Groote Kreek, tn. Geul en kreek worden als synoniemen gebruikt. Kreek is op de eerste plaats een Zeeuws woord voor een stilstaand water. Middel-Engels creke, crike, Engels creek.

63. Haagdijk (den 'aegdiek).

1754, Haagdijk, overloper; 25-5-1771, den Haegdijk, Raze 3434; 29-4-1775, den Haagdijk, Raze 3434; 1868/1912/1960, Haagdijk, Kuijper/tn./tn. Mnl. hage oorspronkelijk struikgewas, nadien haag 19). Haag werd als afbakening gebruikt, die uit levend hout bestond 20). Toen in 1512 de Antoniuspolder werd bedijkt, was de Haagdijk de zuidgrens van het ambacht Ovezande. Vergelijk Doornboomse dijk. Bij 's-Gravenpolder ligt ook een Haagdijk.

64. 's-Heerenhoekse dijk (de sjêêren'oekse diek).

1686, den nieuwen Dijk, overloper. Nieuwe Crayer; 1900, Ovezandsche dijk, Notulen Borsselse poldervergadering; 1912, Borsselsche dijk, tn. De dijk loopt naar het dorp 's-Heerenhoek, ligt in de gemeente Ovezande en is de oostelijke dijk van de Borsselsepolder.

***65. 's-Heerenhoekse weide.**

Zie 's-Heerenhoeksedijk. Bron: N. de Kunder, Ovezande.

66. Hellegat ('t 'ellehat).

Ongeveer 2 hectare modderige wei. Schönfelds opvatting, hel/hol in de vn. betekent "laagliggend, moerassig" 21) is niet van toepassing. De voor de hand liggende oplossing hel=onderwereld, hel 22) schijnt de enige juiste te zijn. Uiteraard zal Schönfeld bedoeld hebben, dat een naam als Hellegat wordt gegeven aan een "laagliggend, moerassig" terrein.

67. Hilhoek.

1725,1804, hilhoek, overloper. Ongeveer twee hectare bouwland. De naam is niet meer bekend. Hel, hil, mnl. helle (aus helde) "helling, aflopend stuk land". Hilhoek ligt slechts een meter hoger dan het omliggende land 23). Hil heeft dus niet uitsluitend als betekenis "kunstmatige heuvel", zoals Schönfeld dacht 24).

68. Hoekkast (d'oekkaste).

Ongeveer 1/2 hectare bouwland. Ongeveer 20 jaar geleden lag in het stuk land een hoek, die moeilijk te ploegen was. Als het stuk land een kamer geweest zou zijn, dan had men in zo'n hoek een hoekkast neer kunnen zetten, (mededeling van de eigenaar J. de Dreu, Driewegen). Alleen de naam is nog bekend.

69. Hoek onder de Haagdijk.

1754, hoek onder Haagdijk, overloper. Slechts een ambtelijke aanduiding voor ongeveer 4 hectare bouwland bij de Haagdijk. In de vm. wordt de naam niet gebruikt.

***70. De Hoek van Westdijk** (Den 'oek van Wesdiek).

Waarschijnlijk een fn. Ligging onbekend.

***71. Het hoge weidje** ('t ôôge weidje).

In de naam wordt de ligging van de weide weergegeven. Naast ligging wordt ook de grootte aangegeven, zoals in Grote weide (grootte weie). Bron: A. van Bremen, 's-Heerenhoek. Ligging onbekend.

72. Hollestelpolder ('ollestelle).

1468, Holstelle eylant, KB; 1504/5, Holstelle, KA; 1627, 1683, Holstelle polder, overloper; 1868, Holstellepolder, Kuijper; 1912/1960, Holstellepolder, tn./tn. De polder werd in 1531 bedijkt, daarom in 1468 nog Holstelle eylant genoemd. Mnl. stelle in Zeeland is "een opgeworpen hoogte of heuvel op schorgronden, waar het vee zich bergt, als de vloed opkomt", bij uitbreiding van de betekenis "het gehele schor" 25). Volgens Beekman, Holstelle, Meertens en de Bruin 26) is Holstelle "diepe put in de vorm van een omgekeerde kegel met flauwe glooiingen, die de stelle van binnen vertoont" of anders uitgedrukt: "een ronde drinkwaterput met een ringdijkje er omheen". Deze voorstelling is hier van toepassing.

De polder Holstelle ligt net op die plaats het hoogst, waar de langwerpige put zich bevindt, die volgens de Bruin als holstelle gediend heeft. Zou men echter ook niet bij de tweede betekenis van stelle "het gehele schor" kunnen aansluiten? Dat hoogste ongeveer 6 hectare grote terrein in de Holstellepolder vertoont enige uithollingen 27).

73. Hollestelleweg (d'ollestelleweg).

11-1-1772, Hollestelse weegje, Raze 3434; 1868/1912, Hollestelsche weg, Kuijper/tn.; 1962, Holstelleweg, Adr. De weg door de genoemde polder.

74. Hoofdstraat.

1962, Hoofdstraat, Adr. De straat door het dorp. Het noordelijke stuk heette vroeger dorpsstraat: 15-2-1796, binnen desen Dorpe de Dorps Strate, Raze 3434; het oostelijke stuk (na de bocht) heette Vingerlingdijk of Zanddijk: 11-7-1796 en 12-3-1796, de Vingerlingdijk, Raze 3434; 1800, Zanddijk, Hansum. Vergelijk Lange wei, Vingerling en Zanddijk.

75. Isidorushoeve (de isidorus'oeve).

Boerderijnaam. Veel Zuidbevelandse boerderijen die in het bezit van (voormalige) Franse eigenaren waren, hebben de naam van een heilige gekregen, zodat de boerderijen in de administratie een eigen gezicht kregen. (Mededeling van de pachters).

76. Jan de Jonge's hoek.

Het stuk land beslaat ongeveer 36 hectare. De naam is niet meer bekend. Van 1747 tot 1789 staat Jan de Jonge in de overlopers als boer van de 36 hectare opgetekend, die nu in het kadaster Jan de Jonge's hoek heten.

77. Jan Laurussenweg (de janlaurussenweg).

De weg loopt door de gemeenten Borssele en Ovezande. 29-1-1763, Jan Louris wegh, Raze 2436; 27-6-1862, aan Jan Louwessen weg, LR. Deze naam wordt in de vm. gebruikt voor de weg, die eigenlijk Lange Noordweg heet. Welke Jan Laurussen wordt bedoeld, is onbekend. Misschien was hij een familielid van de 5-3-1783 genoemde Lauris Janse de Jonge, Raze 3434.

78. Joost Huibjes dijk (de jesuubetjesdijk).

1800, Joost Huipjes Dijk, Hansum. De dubbele pn. verwijst naar een oude naam. Ik heb de pn. aan de hand van akten niet met bewijspplaatsen kunnen staven.

79. Joost Huibjes weel (de jesuubetjeswêel).

1800, Joost Huipjes Weel, Hansum. Op de bovengenoemde dijk de weel, die ongeveer twintig jaar geleden gedempt werd.

80. Kaai (de kaaie of de kêêje).

Kaai (1e) is een voormalig pad door een lage vochtige wei, vergelijk de topografische kaart van 1912; Kaai (2e) is een kleine verhoging aan de rand van een laag stuk land. Opmerkelijk is nog, dat kaai "aanlegplaats voor schepen" meestal als "kaaie" uitgesproken wordt en "hoog liggend pad" als "kêêje".

Haven, tn. In de 19e eeuw voer uit deze haven een veer naar Hoofdplaat in Zeeuwsch-Vlaanderen. Nu worden

hier nog suikerbieten en graan verscheept. Men spreekt steeds van de "kaaie". Mnl. ca, cae, caeye is een aanlegplaats voor schepen. Kaai ontwikkelde zich uit kade, terwijl de tussenklinker d midden in het woord gedeeltelijk door uitstoting verloren ging, gedeeltelijk een j werd.

***81. De Kalverweide** (de kolverweie).

Ligging onbekend.

***82. De Keershage.**

Lauris Cornelisse Tolhoek baent aldaer de Keershage, groot 3 gemeten 63 roeden om 8 guldens 't gemet. Weeskamer V.N. 1560, boedel Pieter van Stapelen. De ligging is onbekend.

83. Keetwei (3B) (de kêetweie).

Ongeveer 1 hectare bouwland, vroeger wei bij de bakkeet. Vergelijk topografische kaart van 1912.

***84. Kerkebus.**

Bron: P. de Baar.

***85. Kerkepad.**

Bron: P. de Baar.

86. Kerkslaak (de kerkeslaeke).

Vier jaar geleden nog een grote vochtige wei, nu bouwland. Het stuk land moet enige tijd toebehoord hebben aan de kerk, vm. Mnl. slac "slap, traag" en in Kiliaan slaec "laxus, remissus" - met lange, uit vervoegde naamval ontstane a - werd dit tot het onzijdige zelfstandig naamwoord slaak, dat in het WNT als "plaats waar de zee, bij onstuimig weer, rustig is" omschreven wordt 28). Hier was het een met struikgewas begroeide modderige wei. Ofschoon volgens Schönfeld slaak als vn. weinig voorkomt 29), is dit in Zeeland beslist niet het geval.

***87. De Kijkuit.**

Bron: P. de Baar.

88. Kikkerweel ('t puutewêeltje).

In de weel zitten veel kikkers. Dat is in veel andere welen ook het geval, zodat veel welen deze naam dragen. Puut is het Zeeuwse woord voor kikker. Voor weel zie Dijkwel onder Driewegen.

***89. Klaverboomgaard.**

Bron: P. de Baar.

90. Kloosterbus ('t klôosterbus).

Nu 1/2 hectare boomgaard. Waarschijnlijk lag hier eens een kreupelbos. Van een klooster in Ovezande is niets bekend. Een fn. van de Klooster zou eraan ten grondslag kunnen liggen.

***91. Koekepit.**

Deze naam is een fn. en is een verbastering van de persoons- en familienaam Ko Compjet, die woonde op de boerderij Het Rietveld in de St. Anthoniepolder.

92. Koekoek (de koekoek).

Ongeveer 4 hectare bouwland midden in de Antoniuspolder. Waarschijnlijk wordt deze vn. voor het meest vergelegen stuk land gebruikt. Alleen in de verte hoort men de koekoek.

***93. Het Konijnenweidje** ('t Kernieneweidje)

Bron: H. Rijk, 's-Heerenhoek. Ligging onbekend.

*Jans de Bie, bewoonster van de "Witte Pauw"
overleden 1871
Foto: J. Boonman*

*Het gezin van Lou Boonman Pz. (1897 - 1974) en Maria Vermue (1899 - 1962) in 1937.
Boven v.l.n.r.: Ko, Jan, Jaap, (op de stoel en schrijver dezes) en Corrie. In 1938 en 1943 zijn resp.
nog Daan en Adrie geboren. De kinderen zijn genoemd naar de grootouders en vervolgens naar de
oudste ooms en tantes.
Foto: J. Boonman*

Molenstraat, ca. 1905

Foto: GA-Goes

***95. Korte dijkje.**

Bron: P. de Baar.

96. Korte Dwarsweg.

De officiële aanduiding voor de in de vm. bekende Veertig gemetenweg.

97. Korte Noordweg.

De weg loopt door de gemeenten Borssele en Ovezande. Zie Korte Noordweg onder Borssele. Deze weg wordt wel Jan Lauwersesweg of ook wel Lautjesweg genoemd.

98. Korte voor (de korte veure).

Ongeveer twee hectare bouwland. Vergelijk Korte voor onder Driewegen.

99. Kraaiertse dijk (de kraaiertse diek).

19-1-1791, den Craierdsen dijk, Raze 3434; 1866/1912, Kraayertse dijk, Kuijper/tn.; 1962, Noordweg, Adr. De dijk aan de "Nieuwe Crayerpolder". Er zijn in het zuidwesten van Zuid-Beveland zes polders, die deze naam dragen: Oude Crayer (1547), Nieuwe Crayer (1612), West Crayer (1642), Nieuwe West Crayer (1676), Noord Crayer (1686) en Zuid Crayer (1700). Toen de polders nog niet bedijkt waren (voor 1547), lag hier tussen de eilanden van Zuid-Beveland en Walcheren Crayer Plate. Waarschijnlijk werd hier de vogelnaam kraai bedoeld. Nog een andere betekenis zou mogelijk kunnen zijn: mnl. craeyer, crayer, creyer, "een soort schip", mnl. craeyeren "roepen, schreeuwen" 29b). Helaas heeft men in 1962 ook deze dijk Noordweg genoemd.

100. Krijns Baeninge.

1805, Krijns Baeninge, overloper. De naam is niet meer bekend. In de jaren 1747 en 1754 wordt Krijns Baeninge genoemd als boer van 12 1/2 hectare in de Antoniuspolder (overloper). Deze 12 1/2 hectare heten nu in het kadaster Krijns Baeninge.

101. Kwade hoek (de kwêêjen 'oek).

Dit is het land achter het Berenkot (16). Ongeveer 3 hectare bouwland. Mnl. quaet "moeilijk, lastig, bezwaarlijk". De klei is hier erg zwaar. Zwarte kleiakkers zijn om te bewerken erg moeilijk, omdat er meestal grote kluiten op liggen.

102. Kwade weilanden.

1804, 1817, de kwade Weilanden, overloper. Nu ongeveer 2 hectare bouwland. De naam is niet meer bekend. Voor kwaad zie Kwade hoek.

103. Lage hoek (de laehen 'oek).

Ongeveer 4 hectare bouwland. Het land ligt er laag.

***104. 't Land van Bakker.**

Waarschijnlijk een fn. Bron: H. Rijk, 's-Heerenhoek. Ligging onbekend.

105. Landweg.

1962, Landweg, Adr. Ondanks de nieuwe naam wordt de weg nog dikwijls Achterweg genoemd. Vergelijk Achterweg.

106. Lange hals (de langen 'ols).

Ongeveer 10 hectare bouwland en weide. De naam is een metaforische aanduiding naar de vorm van het stuk land.

107. Lange Noordweg.

De weg loopt ook door de gemeente Borssele.

108. Lange rek ('t lange rek).

Ongeveer 3 hectare bouwland. Een lange strook land, dus is de naam naar de vorm. Rak, mnl. rac, fries. rak, rek. een woord dat uit de kuststreek komt en tot het werkwoord rekken 30) behoort.

109. Lange stuk ('t lange stik).

Ongeveer 4 hectare bouwland. Het stuk strekt zich iets langer uit dan het land dat daarnaast ligt.

***110. Lautjesweg.**

Zie Korte Noordweg. Bron: J. Witkam, 's-Heerenhoek.

111. Jan Lauwerseweg.

Zie Korte Noordweg.

112. Lindendijk (de lindediek).

Omstreeks 1760, Lindendijk, manuscript pater Claus. Dichtbij deze dijk stonden er tot enkele jaren geleden twee linden, omdat daar de gemeentegrens over de dijk loopt. De linde komt vaak als grensboom voor 31). In het bijzonder in Zeeland is dit het geval. Ook waar de dijk een kromming heeft staan vaak twee linden.

113. Louisedijk.

1912, Lowijvedijk, tn.; 1960, Lowijsendijk, tn.; 1962, Adr. De dijk aan de Louisepolder. De vm. spreekt steeds van de Noldijk. Kuijper noemt in 1868 - waarschijnlijk per vergissing- deze dijk Baandijk. Zie Louisepolder.

114. Louisehoeve (de lewize'oeve).

1960, Louissenhoeve, tn. Boerderijnaam. De in 1935 gebouwde boerderij ligt in de Louisepolder. Zie aldaar.

115. Louisepolder (lewiezepolder).

20-11-1546, bedijking van de Loijse, Visvliet nr. 2830; 1644, Den Louijsenpolder, Boxhorn; 1611-1783, Loyzen Polder, overloper; 19-3-1773, Louysen polder, Raze 3434; 30-3-1799, in den Lauwijzenpolder, Raze 3434; 1866/1912, Loijve-Polder, Kuijper/tn.; 1960, Louisepolder, tn. Naar de mening van Hollestelle stroomde hier voor de definitieve bedijking van de polder in 1554 de Loo-yve. Gijsseling denkt, dat in yve de pn. Givo verborgen zou liggen 32). Bij gebrek aan oude, zekere bewijspplaatsen kan slechts worden gezegd, dat men hier met betrekking tot interpretatie op de romantische toer is geraakt en zo bij de aardig klinkende pn. Louise uitkwam.

116. Meerkotsendijk (de meerkotsendiek).

1769, meekotzendijk, overloper; 22-1-1791. den meekotsen dijk, Raze 3434. Waarschijnlijk stond er aan deze dijk eens een klein gebouwtje voor de meekrap. Voor de juiste interpretatie moet hier in elk geval van de twee bewijspplaatsen uitgegaan worden, omdat twee verschillende bronnen praktisch dezelfde schrijfwijze hebben.

117. Meeuwennoordwegeling.

1800, Meeuwen Noord wegeling, Hansum. Het pad aan het Meeuvenoord. In elk geval begon dit pad ten noorden van de boerderij Schild (nabij Platschorre). Vergelijk Meeuvenoord onder Oudelande. Het pad liep van de hoeve Schild tot aan de Achterweg in het dorp Ovezande, (vergelijk topografische kaart van 1912). Het pad is verdwenen en de naam is niet meer bekend.

118. Meilanden (de meilanden).

1627, de Meylanden, overloper; 1683, in de Meylanden, overloper; 1804, de Meylanden, overloper. Ongeveer twee hectare bouwland aan de dijk. Mnl. meiland, maeylant "hooiland, weiland" of made, maa, mee, mei "grasland" 33) gaat niet op voor Zeeland. Met recht wees Beekman er in 1906 op, dat meiland oorspronkelijk was: "voorland, dat is land buiten tegen een zeedijk in Zeeland" 34).

***119. Meulhoek.**

Bron: P. de Baar.

***120. Meulstraatje.**

Bron: P. de Baar.

***121. Middenblazekop.**

1804, Den Middenblazekop, overloper. De naam komt alleen in het kadaster voor. Vergelijk Blazekop. De ligging is onbekend.

122. Middenhoek (Midden'oek)***123. 't Middenste Wend.**

Als een stuk land voor doelmatige bewerking te groot is, dan wordt het verdeeld in meerdere stukken. Het middelste stuk is dan het middenste wend. De naam wordt ook gebruikt bij naast elkaar liggende akkers.

124. Middenweg.

De weg midden door de Louispolder. De naam staat alleen in het kadaster.

125. Moddergat ('t modderhat).

Ongeveer 2 hectare laag liggend bouwland aan de weel. In 1960 werd het stuk land opgehoogd en geëgaliseerd. De vn. lijkt veel op Slikgat.

126. Molenweg (de meulweg).

1866/1912/1960, Molenweg, Kuijper/tn./tn. Aan de weg staat de oude korenmolen.

127. Naalde (de nilde).

1592, De Naelde, overloper; 1599, De Naelde, overloper; 1-3-1802, op de naalde 2 gemet 100 R, Raze 3434; 1817, De Naalde, overloper. Het stuk land beslaat 5 hectare aan de Naaldendijk.

128. Naaldendijk (de nildediek).

Waarschijnlijk stonden er vroeger aan de dijk naaldbomen.

***129. Neuteweie.**

Bron: P. de Baar.

130. Nieuwland (nieuwlande).

1627, t Nieuwe landeken, overloper; 6-6-1778, in t Nieuwlandeken, Raze 3434; 1800, Ovezandsche Nieuwland, Hansum; 1868, Nieuwe-Landeke, Kuijper; 1912, Nieuwlandeke, tn.; 1960, Nieuwlande, tn. In Zeeland zijn er talrijke polders, die de simpele naam Nieuwland hebben, ofschoon ze soms al erg lang bestaan. Nieuwland bij Ovezande werd in het jaar 1400 bedijkt.

131. Nieuw Ovezandse polder (den nieuwovezanse polder);

1483, Ovesant en in den Nyeuwenpolder, LBS; 1585, Nieuouesant, overloper; 1592, Nieu Ovesant, overloper; 1599, Nieu Oovesant, overloper; 1683, Nieu Ovesant, overloper; 1856, Nieuw Ovezandsche Polder, Hoboken; 1868, Nieuw-Ovezand-Polder, Kuijper; 1912, Nieuw Ovezande Polder, tn.; 1960, Nieuw Ovezandepolder, tn. De polder werd omstreeks 1395 bedijkt en is dus jonger dan de in de 12e eeuw bedijkte Oud Ovezandse polder, waaraan deze polder grenst.

132. Nieuwsteehoek.

1805, De Nieuwsteehoek, overloper. Het stuk land in de Antoniuspolder beslaat ongeveer 28 hectare. In de oude overlopers wordt Nieuwstee als boer in deze omgeving vermeld. In de overloper van 1725 en 1734 staat: Maarten Nieuste W aan 42 gemet 228 R. Idem daer de hoeve op staat 5 gemet 80 R; in de overloper 1748: pn. M. Nieustee W an 48 gemet 8 R. maerten Nieuwstee hoek; in de overloper 1805: Nu volgt den hoek daar Maarten Nieuwstee plagt te wonen. De Nieuwsteehoek. Evenals Jan de Jonge's hoek en Krijns Baeninge is ook deze naam niet meer bekend.

133. Nieuwstraat (de nieuwstraete).

1962, Nieuwstraat, Adr. De straat heet in de vm. ook Strobbehoek. Dezelfde straat heette in de 18e eeuw waarschijnlijk Zuidstraat. Vergelijk Zuidstraat.

134. Nol(de nol).

Boerderijnaam. De boerderij ligt aan de Noldijk en wel waar eens de eigenlijke nol lag. Voor 1960 kon men veel beter dan vandaag de nol aan de dijk zien. De nol was tot 1554 even noodzakelijk als nu nog de nol in Borssele, omdat de dijk tot aan dat jaar zeedijk was.

135. Noldijk (de noldiek).

1962, Noldijk, Adr. Deze naam wordt steeds gebruikt in plaats van de op de topografische kaarten vermelde Louisedijk. Zie aldaar. Voor 1554 diende de dijk als zeedijk en lag aan de dijk een nol.

136. Noorddijk.

1960, Noorddijk, tn. Alleen op de topografische kaart van 1960 staat deze naam voor de dijk die Roohoefse dijk heet. In heel Ovezande is Noorddijk onbekend. Maar iedereen kent wel de Nordiek!

***137. Het Noortlant.**

Weeskamer V.N. 1876, boedel Nicolaes Eversdijk, fol. 17r. De ligging is onbekend.

138. Noordweg (de noordweg).

1960/1962, Noordweg, tn./Adr. De lange weg van Hollestelle tot in het dorp Ovezande. Voor 1960 had deze weg op verscheidene plaatsen andere namen: Doornboomse dijk, Kraaiertse dijk, Hollestelse dijk en Berendijk. Vergelijk aldaar. Bij de Hollestelse dijk: 11-1-1772, Hollestelsen dijk, Raze 3434.

***139. 't Oenlandje.**

Oenland komt van onland en onland is slecht land. De ligging is onbekend.

***140. Oliebolle.**

Oliebolle is het laatste gedeelte van 't schoenmaekertje.

Bron: A. van 't Westeinde, 's-Heerenhoek.

141. Oliebolletje ('t oliebolletje).

Oliekoekje ('t oliekoeksje).

Dertig jaar geleden waren beide stukken nog in de oude toestand, (mededeling van mijn vader, die het stuk land (Oliekoekje) nu al meer dan veertig jaar lang bebouwt). Beide namen zijn nu nog bekend.

***142. Het Oosterland.**

Weeskamer V.N. 1876, boedel Nicolaes Eversdijk, fol. 17r. De ligging is onbekend.

***143. Oosthoek** (ôôst'oeck)**144. Oudelandse weg** (d'awelanse weg).

1962, Oudelandse weg, Adr. Na de ruilverkaveling van 1958 is dit de nieuwe weg naar Oudelande.

145. Oude Noordweg.

1962, Oude Noordweg, Adr. In de vm. heet de weg nog Coollaardse weg. In Raze 3434 komt op 7 maart 1801 "de Noortstrate" voor. Na het hierop betrekking hebbende bronnenonderzoek en na de rondvraag bij de oudste mensen weet ik nog niet precies, welke straat er met "Noortstrate" bedoeld werd.

146. Oud Ovezandse polder (den oudovezansen polder).

1483, Ovezant en in den Nyeuwenpolder, LBS; 1585, Oudtovesandt, overloper; 1592, Out Ovezand, overloper; 1599, Oudt Oovesant, overloper; 1868, Oude-Ovezande-Polder, Kuijper; 1912/1960, Oud Ovezandepolder, tn./tn. Oud" verwijst naar de oorspronkelijke, oude kern van het ambacht Ovezande.

Nieuwstraat, gezien in de richting van het Kerkplein, 1905

Foto: GA-Goes

Jacobus Daniëlse Boonman, in 1832 geboren op de "Beeldhoeve", geh. 22 april 1858 met Cornelia Remijn, boer op de "Blasiushoeve" te Heinkenszand en daar overleden 3 jan. 1908

*Boerderij in de Vroonhoek, Nieuwe Kraayert tussen 's Heerenhoek en Ovezande (gem. Ovezande). Bewoners: Fam. Rijk, ca. 1950
Foto: GA-Goes*

147. Oud Ovezandse weg ('t oud ovezanse wegje).

1800, Ovezandsche weegje, Hansum; 1912, Oud Ovezandsche weg, tn.; 1962, Oud Ovezandse weg, Adr. De weg door de bovengenoemde polder.

148. Ovezande (ove(r)zánd(e)).

1318, Avesand, RDG, blz. 78-79; 25-3-1321, Avezand, RH, blz. 104; 1323, Avenzand, RH, blz. 126; 1331, up Avenzand (elf maal), RDG, blz. 452-453; 1419, Overzande, Grijpink; 1424, Ovesande, LBS; 1442, Ouensande, JM; 1498, Ovezant, Grijpink; 1460-1558, Ouersande, JM; 1644, Oversande, Boxhorn blz. 92; 1644, Ovesandt, Boxhorn blz. 84; 1868, Ovezand, Kuijper; 1912/1960, Ovezande, tn./tn. Op grond van de oudste bewijspplaatsen schreef B.H. Spijkerboer in 1930 dat in de pln. de vrouwen naam ave zit 35). Het moet nu nog bewezen worden, dat het nog in 1331 genoemde Avezand dezelfde plaats is, die sinds 1419 Ovezand heet. Daarvoor worden enige bewijspplaatsen in iets uitgebreidere vorm overgenomen. In 1331 komen we Avenzand elf keer tegen met nog twee plaatsen. Elke keer wordt een andere eigenaar met tienden in deze drie plaatsen beleend. Tweemaal is het echter van Scenghe: "Aernoud van Scenghe van 20 m. 125 r. tienden in ser Aernoudskerke ende upt Zand vore Arnemuden. Item up Avenzand 3 m. 50r." (RDG, blz. 452). Later wordt Jan van Scenghe met dezelfde tienden beleend. In LBS (regest 20) staat op 8 december 1424: "Dezelfde rentmeester beleent Jan, Aernt, Vranke en Pieter Willems kinderen van Scengen met 42 gemeten 72 roeden tienden te Tser-Arntskerke en Ovesande, hun aangekomen bij doode van hun vader". In LBS (regest 80) staat op 25 april 1445: "Dezelfde rentmeester beleent Arnoud van Scengen met 53 gemeten 100 roeden tienden te Tser Arnoutskerke, Ovesande en Bairsdorp, hem aangekomen bij doode van Matheeus van Scengen, zijn vader". In LBS (regest 103) staat op 21 augustus 1448: "Dezelfde rentmeester beleent Willem van Ostende met 3 gemeten tienden te Ovesant, Heinkinssant, Arnemuydesant, in de Nieucamer, te Crasdunen en Blasecop, nadat Jan van Scengen Pieters zoon hem die overgedragen had. In LBS (regest 125) worden op 11 februari 1452 nog enige kinderen van van Scenghe met tienden beleend "te Tser-Aernoutskerke, Aernemudesant, Heinkinsant, Cresdune, Blasecop, in de Zac, en de Nyencamer". Dezelfde familie van Schenge bezat in steeds dezelfde plaatsen - Arnemuiden, 's-Heer Arendskerke en Ovezande (of in polders van Ovezande) - zowel in 1331 alsook in de volgende eeuwen tienden. Men mag derhalve aannemen dat Ovezande eertijds Avezand heette. Men zou wellicht de opmerking van S. Mullers "Oven- of Ovezande, een dochter van Seraerntskerke ook zo kunnen opvatten, dat een oude heer van Schenge het Zand naar zijn dochter Ave heeft genoemd.

De uitspraak in het dialect is ove(r)zánd. De laatste lettergreep wordt beklemtoond. Hier is de door Henning Kaufmann geformuleerde regel van toepassing: "Als een toevoeging (eigenschap, kenmerk) voorop staat, komt de klemtoon niet vooraan te liggen, de zogenaamde klemtoon op de eerste lettergreep (of slechts beperkt), als een der beide leden van het samengestelde woord, of beide leden, persoonsnamen zijn" 37). De letterlijke tekst van Kaufmanns voorschrift luidt: "bei vorangehendem Attribut gilt die Vorverlegung des Tones, die sog. Erstbetonung, nicht (oder nur eingeschränkt), wenn eines der beiden Glieder der Zusammensetzung, oder beide, Eigennamen sind" 37).

Als Ove- de betekenis over- (inplaats van de pn. Ave) gehad zou hebben, zou men nu van óverzand spreken. Het omgekeerde geval doet zich voor bij de Limburgse plaatsnaam Urmond, dat in 1153 Overmuonte heette. Tummers wees erop, dat men deze plaatsnaam ten onrechte uitlegde als monding van de Ur 38). Zij, die nog steeds denken, dat Ovezande eigenlijk als Overzande geschreven zou moeten worden 39), moeten bedenken, dat Ovezande nooit zonder r geschreven zou zijn, als inderdaad over- zou zijn bedoeld. Ik weet niet, waarom ave- plotseling als ove- voorkomt. In deze samenhang kan erop worden gewezen, dat het zgn. "oeregat" bij Arnemuiden vroeger "Arre-" of "Arnegat" heette 40) en dat we Borssele in 1428 als Barssel tegenkomen (LBS, nr. 22) en het Zeeuwse brok'oen in RDG, blz. 481 als "brackoen" wordt geschreven.

In de plaatsnaam Ovezande bleek dat de volksetymologie oorzaak was voor het ontstaan van het wapen 41). In het wapen staat de letter O in zwart (sabel) en een fasant in rood (keel), omdat de naam Ovezande aldus valt te verklaren: Een boer zag eens tijdens een rustige wandeling een grote fasant voor zich uitlopen en riep uit: O fasant! Nog jaarlijks vertonen zich in Ovezande fasanten en de mooie maar onjuiste verklaring wordt nog steeds ten beste gegeven 42).

149. Ovezandse watergang (de waeterhank).

1868/1960, Ovezandsche watergang, Kuijper/tn. In het algemeen is elke sloot een watergang. In Zeeland worden onder deze naam in het bijzonder de brede en diepe sloten verstaan. Watergangen in samenhang met de pn. komen in Zeeland vaak voor 43). Watergang komen we al bij Fruin tegen, Echternach, 1180-1210: "het land van Jan Busschap op de watergang ligt te driessche" 44).

150. Paardenborg (paardenborg).

1960, Paardenborgh, tn. Boerderijnaam. De naam wordt nooit op z'n Zeeuws uitgesproken. De boerderij werd in 1615 gebouwd in de in 1612 bedijkte polder Nieuwe Crayer. Men vergelijk de muurankers! De naam heeft wel betrekking op de vele paarden, die er vroeger op elke hoeve in groot aantal waren. Van een burg is in de verste verte geen sprake.

151. Paardenmarkt (de paeremart).

1683, paardemart, overloper; 1747, Paardemarkt, overloper; 1804, Paardenmarkt, overloper. Het stuk land beslaat ongeveer 12 hectare. Waarschijnlijk werd hier op enigerlei wijze een tijd lang paardenmarkt gehouden. Op het platteland ontstonden er in de loop van de 17e eeuw allerlei kleinere paardenmarkten. De paardehandel was toen maar weinig gecentraliseerd 45). In diens Toponymie van "s-Heerenhoek 1980 op p.20 plaatst P.S.G. Raas de Paardenmarkt in een zeer zinvolle context, maar hij waagt zich niet aan een afdoend antwoord.

152. Padwei (de padweie).

Ongeveer 3 hectare wei, waarvan aan de oostkant vroeger een pad liep. Sinds ongeveer 20 jaar is het pad verdwenen en wordt de wei als bouwland benut. Toch is de naam nog zeer bekend. Tot de grondlasten behoorde het "recht van voetpad", dat wil zeggen het recht om te voet over een vreemd land te gaan. Een wei waardoor zo'n pad liep, heette "padwei" 45b).

153. Pikpot (de pikpot).

1754, den Pickpot, overloper; 1768, de pikpot, overloper. Het stuk land beslaat 8 hectare. Vergelijk Pikpotse weg.

154. Pikpotse weg (de pikpot).

1840, Pikpotweegje, overloper; 1868, Dijkputsche weg, Kuijper. De naam uit 1868 is verkeerd. Mogelijk heeft Kuijper een interpretatie van de moeilijk te begrijpen naam willen geven. Wellicht waren er in zijn tijd nog mensen, die de verklaring wisten. "Dijkput" of "kleiput" is een ander woord voor "karreveld", dat wil zeggen een veld, waaruit klei voor dijkwerken gehaald werd. Een dichterlijk aangelegd mens zou zo'n veld met het woord "pikpot" hebben kunnen weergeven.

155. Plaat (de plaete).

1/2 hectare bouwland dat door weiden wordt omgeven. De bodem is stevig en weinig meegaand, "plaetachtig", zoals de boer zegt.

156. Plataanweg (de plataanweg).

1962, Plataanweg, Adr. Niemand weet of hier ooit platanen stonden of waarvandaan de naam afkomstig is. De oude naam was Achterdijk, vergelijk aldaar.

157. Poephoefje ('t poep'oefje).

De naam van de omstreeks 1880 afgebroken boerenhoeve in de Hollestelpolder, (mededeling van de op 25 dec. 1960 gestorven 85-jarige M. Vermüe, Noordweg 16, Ovezande). De grote hoeve was waarschijnlijk de oudste in Hollestelle, omdat hij op de plaats stond, waar de Hollestelle het hoogst ligt. Op de kaart van Hansum en Kuijper staat de hoeve ingetekend. Pas toen omstreeks 1900 er nog enkele bouwvallen van de hoeve stonden, kwam de naam erin. Nu kennen nog maar weinig mensen de naam.

158. Prinsjeswei (de prinsjesweie).

Een 1 1/2 hectare grote wei. Alleen de naam is nog bekend. Prins was ongeveer vijftig jaar geleden nog een zeer gebruikelijke naam voor een koe. De koenaam prins komen we vrij vaak tegen in het dagboek van L. Rottier.

***159. De provende.**

Bron: P. de Baar.

160. Punt (de punt).

1/2 hectare bouwland. De naam is naar de vorm gegeven.

161. Raai (de raai).

1683, sprinckt over de Raye onder den middeldijk, overloper; 1804, de Raaye, overloper. Ongeveer 2 hectare bouwland aan het eind van de sloot, die in de bewijspplaatsen "Raye,Raaye" wordt genoemd en nu Ovezandse watergang heet. Nu wordt Raai niet meer gebruikt als naam voor de watergang, maar als naam voor het bouwland aan het eind van deze watergang. Mnl. raey is "rechte lijn, tak, vertakking". De watergang is een vertakking van de "Paardegatse watergang". Raai, in het Vlaams rui en rei (in Brugge!) is verwant met het Franse roi=lijn. In een samenstelling als rooilijn en toerbeurt is het tweede lid de vertaling van het eerste lid. Van een rooinaam op -rado> - raai 46)is hier beslist geen sprake.

162. Rietveld ('t rie:tveld).

1754,1768, Rietveld, overloper; 1840, de Rietvelden, overloper; 1960, Rietveld, tn. Het stuk land beslaat ongeveer 4 hectare bouwland. Het ligt een beetje dieper dan de omgeving en was zeker goede grond voor riet. In het jaar 1912 lag hier een met bomen begroeide wei, (tn.). De boerderij op deze plaats wordt ook Rietveld genoemd.

***163. De rijdt.**

Bron: P. de Baar.

164. Rode hoeve (de rôôie 'oeve).

Omstreeks 1760, op de roode hoeve onder Ovezande, manuscript pater Claus; 1912/1960, Roode Hofstede, tn./tn. Boerderijnaam. De ligging op de topografische kaarten van 1912 en 1960 staan op de verkeerde plaats: Rode hoeve ligt in het oosten van de Louispolder en niet in het westen. Men weet niet waaraan de boerderij de aanduiding "rood" dankt. In de Nieuwovezandepolder moet echter eens een rood huis gestaan hebben, dat men zich weliswaar vandaag niet meer herinnert: 1627, O an geseyt troode huys, overloper; 1725, Roode huis, overloper; 1768, John Ysebaert roode huys 5 gemet 88R, overloper; 1804, Rooye huys, overloper; ook komen we in Koudekerke (Walcheren) in 1574 "de Roo Huyse" tegen en in Welzinge (Walcheren) in 1589 "Rootpannen huys" 47). Zie nr. 165.

Zeer waarschijnlijk wordt hier alleen de kleur van het huis aangeduid. "De rode roe", een man, die vroeger een bepaald gebied van wilddieven, bedelaars,enz. moest bevrijden 48), zal de naam wel niet veroorzaakt hebben. De eertijds gebruikelijke soortnaam "rode huis" kan tot het ontstaan van de kleurrijke boerderijnamen in de gemeente Ovezande bijgedragen hebben. Vergelijk Blauwe hoeve.

***165. 't Roode huys.**

Bron: P. de Baar.

***166. Den rooden huisdijk (nu: Rode Neusdijk).**

In het dialect wordt Rodenuusdiek gezegd, waarbij de h wegvalt en de ui-klank verandert in uu. Een schoolvoorbeeld van "netjes" weergeven.

167. Roohoefse dijk (de rôôie:oevse diek).

1868/1912, Roohoefsche dijk, Kuijper/ tn.; 1960, Noorddijk, tn.; 1962, Noldijk, Adr. De dijk waaraan de boerderij Rode hoeve ligt. De aanduiding van 1960 is verkeerd, vergelijk Noorddijk. De dijk is de voortzetting van de Noldijk en werd 1962 Noldijk genoemd.

168. Rooneusdijk (de rôôie neusdiek).

1800/1912, Rooneusdijk, Hansum/tn.; 1868, Roodeneusdijk, Kuijper. De zuidelijke dijk van de Verlorenkostpolder. Omdat niemand aan deze dijk woont, is de dijk in het adresboek van 1962 naamloos. De naam prikkelt de fantasie, maar iets definitiefs over het ontstaan is moeilijk te zeggen. Zie ook nr. 166.

169. Rooneus (de rôdie neuze).

Het land aan de bovengenoemde dijk.

170. Rotweel (de rotwêël).

De weel in de Calangepolder. De met rot- en rooi- samengestelde namen kunnen wel aanduidingen zijn voor ge-rooide plekken 49). Waarschijnlijk klopt dit niet. Waarschijnlijk duidt de naam op het bedorven water. Er zou ook samenhang kunnen bestaan met "roten, roeten, rotten" van vlas.

171. Ruiter (de ruiter).

1 hectare wei. De eigenaar was enige decennia geleden de Ruyter Tienpond, (mededeling van de huidige eigenaar M. Vermue, Noordweg 16, Ovezande).

***172. 't Schoenmaekertje.**

't Schoenmakertje was eigendom van de schoenmaker Leendert Smit. Zie Schoenmakerswei.

173. Schoenmakerswei ('t schoenmaekersweitje).

1/2 hectare bouwland. In het begin van de 20e eeuw woonde op dit stuk land een schoenmaker, (vm.).

174. Sint Anthoniepolder (de antoniuspolder of de sint antoniepolder).

1627, St. Anthonispolder, overloper; 1683, Anthonijs Polder, overloper; 1725, Antoniepolder, overloper; 1747, Antoniepolder, overloper; 25-5-1771, St Anthony Polder, Raze 3434; 1868, St. Anthonij-Polder, Kuijper; 1912, St. Anthonijpolder; tn.; 1960, St. Anthoniepolder, tn.

Men kan er zeker van zijn, dat de in 1512 bedijkte polder naar de in 1509 met Isabeau van Culemburg getrouwde Anthonie van Lalaing is genoemd. Anthonie van Lalaing ging in 1531 met ambachtsheren van 's-Heer Arendskerke een overeenkomst aan over de uitwatering van de Anthoniepolder 50). Omdat we de pn. Anthonie in Zuid-Beveland niet tegenkomen, is het vanzelfsprekend, dat de katholieke bevolking de naam spoedig met de heilige Antonius in verband bracht. De met Sint- samengestelde bewijsplaatsen zijn bijna alle van latere datum.

175. Slake (de slaeke). (3x)

1675/1676 rekening van het Gasthuis Goes, V.N. 1148, 11 v.; 1683, sprinckt over de Raye in de Slake, overloper; 24-12-1864, door de slaake en West Eindense Weel, LR. Omstreeks 1900 nog ongeveer 18 hectare modderige weide, in 1912 ongeveer 14 hectare, in 1960 ongeveer 7 hectare en sinds 1961 nog 3 hectare modderige weide. Door de ruilverkaveling kon bijna het hele gebied als bouwland worden gebruikt.

-Slaak (1e en 2e):(de slaeke).

Slaak (1e) is de ongeveer 20 hectare grote modderige wei in de Louispolder. Slaak (2e) was de ongeveer 20 hectare beslaande modderige wei in de Blazekop. Ze werd in 1958 drooggelegd en als bouwland gebruikt. Van deze twee vn. zijn er geen bewijsplaatsen. Over het woord slaak zie Kerkslaak.

176. Slikje ('t slikje).

Ongeveer 1/4 hectare door weide omgeven bouwland. De grond is erg nat.

***177. De Spiehoek** (De spie'oek).

Stuk land dat op een punt (spie) uitloopt.

***178. Stingeweie** (2x)**179. Strobbehoek** (de strobbe'oek).

Een nog veel gebruikte naam voor de Nieuwstraat in Ovezande. De straat is erg nauw. De naam kan zijn ontstaan, omdat er maar moeilijk een voer met hooi door de straat kon rijden.

Strubbehoek is eveneens de naam van het bestemmingsplan en de veldhoek ter plaatse. Het voorstel om in 1990 een nieuwe straat hiernaar te benoemen is door de raad van Borsele gehonoreerd.

Hoofdstraat. Links de school, 1925

Foto: GA-Goes

Kerkdreef, ca. 1910

Foto: GA-Goes

Luchtfoto van Ovezande, 1965

Foto: J. Boonman

180. Tempel (de tempel).

Omstreeks 1760, den Paepschen Tempel, manuscript pater Claus; 1768, den Tempel, overloper. Het stuk land is 1 1/2 hectare bouwland. De als kapel ingerichte boerderij werd in 1697 verwoest. Vergelijk het historisch- en geografisch overzicht, blz. 23,24. De protestanten noemden de kapel van de katholieken verachtelijk "paepsche tempel".

181. Tweede dwarsweg.

Evenals de Eerste dwarsweg een kleine landweg dwars door de Louisepolder.

***182. Den uul.**

Bron: P. de Baar.

183. Vaet'oecksje.

Een vaete is een laag gedeelte (o.a. dorpsvate).

184. Veertig gemetenweg (de vëertighemeteweg).

De in de vm. levendige naam heet officieel Korte Dwarsweg of Zevende Dwarsweg. De weg ligt bij het stuk land Veertig gemeethoek: 1743,1750 enz., Veertig gemeethoek, overloper. Nieuwe Crayen.

185. Verlorenkostpolder (de verlorenkost).

1440, te Verloren Cost, LBS, nr. 60; 1592, De Vloorecost, overloper; 1683, Verlorecost, overloper; 1868, Verlorenkost-Polder, Kuijper; 1912/1960, Verlorenkostpolder, tn./tn. De oorspronkelijke betekenis Verloren Cost "verdedigingswerk" 51) ligt hier niet voor de hand. Beekman en Edelman-Vlam geloven, dat verliezen hier betekent "verlaten, het onderhoud staken" 52). Omdat de polder niet ver van de Quistpolder (1454, Quistcost, LBS, nr. 144) ligt, zou de naam in die zin kunnen worden verklaard, dat de bij de bedijking aangewende kosten ooit op de een of andere wijze als verspild of verloren werden beschouwd.

186. Vierhonderd roeden (de vier'onderd roe'en).

Het stuk land beslaat maar enkele roeden meer dan 400 roeden.

187. Vier stukjes.

1898, de vier stukjes, DB. Ongeveer 5 hectare bouwland. De naam is niet meer bekend. Sinds vier jaar is het land niet meer in vier akkers verdeeld.

188. Vijf korte stukken (de vuf korte stikken).

Het land was ruim veertig jaar geleden verdeeld in vijf akkers. De naam is alleen nog bij de oudste mensen bekend.

189. Vijf lange stukken (de vuf lange stikken).

De vijf akkers lagen naast de bovengenoemde vijf korte akkers. De naam is alleen nog bij de oudste mensen bekend.

190. Vingerling (de vieherlien).

1800, Vigerling, Hansum, De ongeveer 20 jaar geleden gedempte weel aan de Hoofdstraat, die hier vroeger Vingerlingdijk heette, (vergelijk Hoofdstraat). Ook vandaag is er aan de dijk nog te zien, hoe de dijk rondom de weel liep. Mnl. vingerkijn, mnd. vingerlîn, mhd. vingerlîn, een verkleinwoord voor vinger, is "voorlopige boogvormige afdamming b.v. tot sluiting van een doorbraak in een dijk". De fn. Vierling zou zich uit dit woord ontwikkeld kunnen hebben. Andries Vierling neemt in de 16e eeuw deel aan de dijkaanleg 53).

191. Visserij.

29-4-1775, in St. Anthony Polderde Visserije, Raze 3434. De naam voor dit water is niet meer bekend. Het was een water waar vis werd gevangen. In Reinaert de Vos uit ca. 1250 komt reeds een visserij met bovenvermelde betekenis voor.

***192. Volger.**

Bron: P. de Baar,

193. Vroonhoek.

Een vroon is een stuk land dat vrij is van geschot en andere lasten.

194. Vrouwepolder (de vrawepolder).

1474, in der Vrouwen poldre, LBS, nr. 353; 1545, onser Vrouwen polre, JM; 1585, onser Vroupolder, overloper; 1592, 1599, onze vrouwenpolder, overloper; 1817, Onze Lievevrouwe Polder, overloper. Omdat gedurende de hele middeleeuwen met de Vrouw algemeen de H. Maagd Maria werd bedoeld, zal ook hier zeker aan de Heilige Maagd moeten worden gedacht. Vergelijk Vrouwenpolder op Walcheren. Vergelijk voor de naamvals-n nr.45, Herenweg onder Driewegen.

195. Vrouwepolderse dijk (de vrawepolderse diek).

1800, Vrouwepoldersche dijk, Hansum; 1962, Vrouwepolderse weg, Adr.De dijk aan de bovengenoemde polder.

196. De Weel (de wêël).

Een weel is het overblijfsel (put) van een dijkdoorbraak.

197. Westeinde ('t westeinde).

Ongeveer 10 hectare bouwland in het westen van de Antoniuspolder. Alleen de naam is nog bekend.

198. West- en Oostblazekop.

1804, Den Westblazekop; den Blazekop van oosten in, overloper; 6-6-1778, den oost Blaescop, Raze 3434. De twee aanduidingen zijn alleen in het kadaster bekend.

199. West- en Oostlangeweg (de westlangeweg; de ôöstlangeweg).

1622, tusschen de Wes Langewegen, overloper Nieuwe Crayer; 1686, Sprigt over den Westlangeweg, overloper Nieuwe Crayer; 1962, Westlangeweg, Adr.; 1623, springt over den dwersweg van den Oostlangeweg naer den nieuwen dijk, overloper Nieuwe Crayer; 1962, Oostlangeweg, Adr. De twee van noord naar zuid parallel lopende lange wegen van de in 1612 bedijkte Nieuwe Crayer. Het zuidelijke gedeelte van deze polder behoort tot de gemeente Ovezande.

200. Winterhoekje.

22-1-1791, bij de Craaierd in Wintershoek, Raze 3434; 1940, Winterhoek, kadaster. Het stuk land omvat 1 1/2 hectare. De naam is alleen nog in het kadaster bekend. De tweede naamvals-s in de bewijsplaats van 1791 doet vermoeden, dat de vn. van de op Zuid-Beveland wijd verbreide fn. de Winter eraan ten grondslag ligt. Daarom komt de naam zeker niet uit het drieslagstelsel. Daar is sprake van zomerland, winterland en braakland 54).

201. Witte hoeve (de wit'oeve).

1868/1912, de Witte Hofstede, Kuijper/tn. Boerderijnaam. Heel weinig mensen kennen de naam nog. Het huis bij de boerderij is nu wit, maar deze omstandigheid dient niemand te misleiden. De boerderij Witte Stee in Kruiningen in de nabijheid van de Witte Hoefjes zou zijn naam aan een witte dame ontleend hebben 55). Zo'n verklaring is niet overtuigend en gaat waarschijnlijk niet op voor de boerderijnamen in Ovezande. De boerderij Witte Pau zou de boerderijnaam Witte hoeve uitgelokt hebben, en wel omdat de vroegere bewoners van deze boerderij-familie van elkaar waren.

De grootmoeder van de huidige eigenaar Jaap Boonman, Maleen van het Westeinde, die nog in leven is, had namelijk als grootvader Jan van het Westeinde, (1805-1864) geboren op 25.1.1805 en gestorven 18.1.1864 en gehuwd met Jans de Bie (gestorven 11.9.1871).

De vader van laatstgenoemde Jan van 't Westeinde was Pieter Janse van het Westeinde. Deze Pieter Janse van het Westeinde was met Janna de Jonge gehuwd en erfde daardoor de hoeve Witte Pau. Janna's vader, Pieter Pieterse de Jonge, bezat Witte Pau ten minste van 1777 tot 1791, (overlopers). Op de boerderij Witte Hoeve wonen al eeuwenlang de Jonges. Omstreeks 1800 woont op de Witte Hoeve Arjaan Pieterse de Jonge, enige jaren later Pieter Mar. de Jonge, (overlopers).

202. Zakpolder (de zakpolder).

1440, in den Sack, LBS, nr. 60; 1452, in den Zac, LBS, nr. 152; 1592, De Zack, overloper; 1599, De Sack, overloper; 1840, Zakpolder, overloper; 1800, Ovezandsche Zak, Hansum; 1868, Zak-Polder, Kuijper; 1912/1960, Zakpolder, tn./tn. De polder ligt gedeeltelijk ook in de gemeente Driewegen. De bewijsplaats "Ovezandsche Zak" is te verklaren, omdat er nog een grotendeels in de gemeente Nisse liggende Zakpolder is. Voor het woord zak zie Zak onder Driewegen.

203. Zak van Modderkreeke (de zak van modderkreeke).

Ongeveer 5 hectare bouwland in de Zakpolder. Het land ligt omstreeks een meter lager dan het daarnaast liggende land in de Zakpolder. Omdat de grond erg slikkerig is en Modderkreeke bovendien een Zeeuwse fn. is, kon de naam er gemakkelijk in komen. Vergelijk 9-5-1804, Marinus Modderkreke, armmeester der diaconie van Driewegen en Coudorpe, Raze 2603.

204. Zanddijk.

1800, Zanddijk, Hansum. Dezelfde dijk werd vroeger ook Vingerlingdijk genoemd, vergelijk Hoofdstraat. De dijk heet nu Hoofdstraat.

205. Zandputwei (de zandpitweie).

16-3-1776, in Hollestelle de zandput, Raze 3434; 1898, in de zandput, DB. Ongeveer 3 hectare bouwland. Dertig jaar geleden was het nog wei met veel oneffenheden. Uit de wei haalde men zand voor de vele zandwegen. Uit deze wei werd in 1756, 1760 en 1768 zand gehaald. Volgens mededelingen in overloper van 1804).

206. Zilverhoek (de zulver'oeck).

1761, 1768, Zilverhoek, overloper; 1898. Het stuk land beslaat tien hectare vruchtbaar bouwland. Tegenover dit stuk ligt de Goudmijn. De ene naam heeft de andere wel door associatie uitgelokt.

207. Zoekweg.

1592, Soucweg, overloper; 1683, Soukwegt, overloper. De naam voor een weg in de Blazekop. Het moet de Molenweg of Oude Noordweg geweest zijn, omdat er geen andere wegen zijn in de Blazekoppolder. De naam is niet meer bekend. Boerendonk en Tack geloofden ten onrechte, dat deze naam alleen op Walcheren aangetroffen werd 56), omdat de naam ook in verscheidene Zuidbevelandse gemeenten voorkwam. De oorsprong van de naam is men nog niet te weten gekomen. Er werd al Deense invloed aangenomen 57). Samenhang met het werkwoord zoeken, schijnt het meest waarschijnlijk. Het waren vooral secundaire, veelal moeilijk te zoeken wegen. Men vergelijk ook Zuukweg in de Kempen bij Antwerpen 58).

208. Zuidstraat.

7-4-1785, binnen den Dorpe in de Zuidstrate, Raze 3434. Zeer waarschijnlijk is deze straat nu Nieuwstraat, omdat Oude Noordweg aan het andere eind van het dorp ligt. De naam is niet meer bekend.

209. Zwingelkooi (de zwiengelkôôie).

Ongeveer 1 hectare bouwland vlakbij de boerderij. Vroeger moet hier een zwingelhuis hebben gestaan, (vm.). De verwerking van het vlas geschiedde toen nog in gebouwtjes naast het huis. In Brabant en Holland heetten zulke gebouwen zwingelkooien, in Vlaanderen zwingelkotten en in Zeeuwsch-Vlaanderen zwingelstallen 59).

Noten

- 1 J.B. van Loon, *Altena*, Md Nk 40 (1964), p.102-111.
- 2 M. Schönfeld, *Veldnamen*, p. 109.
- 3 DWR, p. 151.
- 4 R. van Passen, Md Nk 35 (1959), p. 51.
- 5 M. Schönfeld, *Nagelaten opstellen*, 1959, p. 35; H. van der Linden, *De Cope* (diss. Utrecht), 1955, p. 75-76.
- 6 W. Mitzka, *Die Nordseeküste und ostdeutsche Ortsnamen*, ZONF 9 (1933), p. 3 e.v.
- 7 A.W. Vlam, *Historisch-morphologisch onderzoek van enige Zeeuwse eilanden*, 1942, p. 98-99.
- 8 Mnl. Wb. 11, p. 57.
- 9 Kiliaan, p. 54.
- 10 M. Schönfeld, *Veldnamen*, p. 109; W. Foerste, *Der Flurname Block*, *Niederdeutsches Wort*, Band 3, Heft 1, 1963, p. 27.
- 11 Mnl. Wb. 1, p. 1321.
- 12 Zeeuws Wb., p. 112.
- 13 Mnl. Wb. 3, p. 1115-1117; Kiliaan, p. 220.
- 14 VLK, nr. 10,20,27.
- 15 C. Hollestelle, *Cornelis Vermuyden en zijne waterbouwkundige werken in Engeland in de 17e eeuw*, *Sinte Geertruydsbronne*, 1927, p. 25-31.
- 16 Mnl. Wb. 2, p. 189.
- 17 J. Helsen, *Toponymica in Kempische grensafbakeningen*, Md Nk 31 (1955), p. 33.
- 18 Tack, nr. 771.
- 19 J.H. Gallée, *De namen van plaatsen in Gelderland en Overijssel*, NGN 3 (1893), p. 321-368, haag, p. 334; A. Carnooy, *De voornaamste namen voor omheining in de Vlaamse en Waalse toponymie*, *Bulletin* 15, (1941), p. 289 e.v., haag, p. 296.
- 20 M. Schönfeld, *Veldnamen*, p. 112; J. Helsen, *Toponymica in Kempische grensafbakeningen*, Md Nk 31 (1955), p. 16-54.
- 21 M. Schönfeld, *Hol/hel*, N Tg 37 (1943), p. 97.
- 22 J.A. Huisman, *Hel-namen in Nederland*, 1953.
- 23 Hoogtekaart Z-Beveland.
- 24 M. Schönfeld, *Veldnamen*, p. 32.
- 25 WNT 14, p. 1273-1275; J.W. Muller, *Stelle*, NGN 9, p. 144-148; J.W. Muller Amestelle, NGN 10, p. 49-54.
- 26 DWR, p. 1533; A. Hollestelle, *Geschied- en waterstaatkundige beschrijving van de polders en waterschappen op het eiland Tholen*, 1915-2, p. 12 e.v.; P.J. Meertens, *Zeeuwse familienamen van plaats- en veldnamen afgeleid*, Md Nk 20 (1944), p. 18-32, stelle p. 22; M.P. de Bruin, *Van Stellen en Stellenaars*, *Zeeuws Tijdschrift* 2 (1952), p. 143-149.
- 27 Hoogtekaart Z.-Beveland.
- 28 K. Heeroma, *Oudengelse invloeden in het Nederlands*, Ts. 70 (1952), p. 257-275, kreek p. 265; Schönfeld, *Waternamen*, p. 268.
- 29 M. Schönfeld, *Veldnamen*, p. 119.
- 29b Mnl. Wb. 3, p. 2026.
- 30 M. Schönfeld, *Waternamen*, p. 223.
- 31 J. Helsen, *Toponymica in Kempische grensafbakeningen*, Md Nk 31 (1955), p. 16-54.
- 32 M. Gijsseling, in: *Oudheidkundige kring "De Vier Ambachten"*, *Jaarboek* 1953/1954, Hulst, p.26: "Yevene, bij Oostburg: 1387 "de oude Yevene", 1395 "van der Houder Hievene". Het eerste lid is de genitief (2e naamvalsvorm) van de persoonsnaam Givo".
- 33 H.J. Moerman, NGN 7 (1930), p. 17; Mnl. Wb. 4, p. 950.
- 34 Mnl. Wb. 11, p. 374.
- 35 B.H. Spijkerboer, *Het eerste lid der -drecht-namen*. NGN 7 (1930), p. 134-154, Ovezande p. 144.
- 36 Mr. S. Muller Hzn., *Geschiedkundige Atlas van Nederland omstreeks 1500*, p. 161.
- 37 H. Kaufmann, *Westdeutsche Ortsnamen mit unterscheidenden Zusätzen mit Einschluß der Ortsnamen der westlich angrenzenden Sprachgebiete*, 1958, p. 3.
- 38 P.L.M. Tummers, *Romaans in Limburgs aardrijkskundige namen* (diss. Nijmegen), 1962, p. 57-58.

- 39 J. de Vries, Plaatsnamen, p. 131.
- 40 A. Walraven en F.P. Polderdijk, De kuststreek van het Zuidoostelijk deel van Walcheren in vorige tijden, Z.Gen.der Wet. 7 (1894), p. 321.
- 41 Bach, p. 539 (daarvan veel voorbeelden).
- 42 Zel. Ill., 2e deel, p. 105.
- 43 Mnl. Wb. 9, p. 561.
- 44 Tack.
- 45 M.J. Boerendonk, Historische studie over den Zeeuwschen Landbouw, 1935, p. 229.
- 45b Tack, nr. 556,568, 1158.
- 46 Bach, p. 287.
- 47 Tack, nr. 1443.
- 48 B.J. de Mey, Serooskerke (Walcheren), p. 51; DWR.
- 49 T. Vink, De Rivierstreek, 1954, p. 403.
- 50 J.P. van Visvliet, Chronologische tafel, nr. 2502.
- 51 G. Des Marez, De Catte en de Verloren Cost, Isidoor Teirlinck Album, 1931.
- 52 DWR, p. 1614 e.v.
- 53 Zeeland door de eeuwen heen, 1. dl. 1935, p. 175.
- 54 Bach, p. 385; W. Keinath, Orts- und Flurnamen in Württemberg, 1951, p. 88-89; J. Trier, Zelge, PBB 67, p. 126-131.
- 55 Zeeuws Sagenboek, p. 47.
- 56 M.J. Boerendonk, Historische studie over den Zeeuwschen Landbouw, 1935, p. 13; P.L. Tack, Walcherse plaatsnamen,NGN 9, p. 142 e.v.
- 57 M. Schönfeld, Wegnamen, Md Nk (1957), p. 151.
- 58 J. Helsen, Plaatsnamen in de Antwerpse Kempen, Toponymica 6, p. 131.
- 59 A.P.J. Brouwers, De Vlasserij in het Nederlands van de eerste helft der twintigste eeuw (diss. Nijmegen), 1957, p. 74.

Nawoord

Uit de woordenlijst blijkt dat enkele erg oude namen nog voortleven en andere omgevormd, vervangen of verdwenen zijn. Uit omgevormde namen als Overzande, Staatsenhoek, Slagtweistraat enz. blijkt, dat de plattelandsbevolking zich weinig interesseerde voor de correcte uitspraak en schrijfwijze van die namen. De mensen vervangen het onverklaarbare, onbekende, verder liggende, dat hen zinloos voorkomt, door het begrijpelijke, bekende en dichterbij liggende. De antropomorfe opvatting van de omgeving wordt gedemonstreerd in namen zoals Lange hals, Rooneusdijk, Vingerling. De boer voelt zich intens verbonden met zijn land en geeft er namen aan die aan het menselijk lichaam zijn ontleend.

Uitbreiding, grootte en vormgeving van de stukken land leveren veel aanduidingen zoals geer, oliekoekje, korte voor, sluitroe, enz. De vergelijkingen laten de scherpe opmerkingsgave van het landvolk zien. Deze voorliefde voor beelden en vergelijkingen komt naar voren in namen zoals bijl, hoekkast, bek, chocoladepot, duit, ieval, wagenladder, enz.

De met een pn. samengestelde namen vormen veruit de meerderheid. Zulke namen hebben een psychologische wortel 1): een akker in het bezit van een boer wordt in de ik-sfeer getrokken en krijgt daarom dezelfde naam als die de boer heeft.

Een van de vele duizenden voorbeelden laat ik hier volgen: "weye BDG oost Marinus Hoemaker, Zuyd de Visserije, West Corn. de Winter en Noord den Haagdijk", (Raze 3434, 29-4-1775). Als dezelfde wei in handen van een andere boer overgaat, dan krijgt de wei ook de naam van de andere boer. Waar evenwel de naam van een al lang gestorven en soms niet meer bekende boer met het stuk land verbonden is gebleven, doet zich iets zeldzaams voor. Deze gevallen zijn dan ook in de woordenlijst opgenomen. In de woordenlijst hebben we moeten constateren, dat er in de Gemeente-Atlas van J. Kuijper tamelijk veel verkeerde gegevens ingeslopen zijn. Hetzelfde geldt ook voor de topografische kaarten van 1912 en 1960. Op de kaart van 1912 worden Korte Noordweg en Lange Noordweg verwisseld, ligt "De Roode Hofstede" ten onrechte in het westen van de Louisepolder. Ook ligt er in Borssele "'t Hof Wolphaartsdijk", dat van oudsher Landmanslust heette en ligt er de hoeve Platschorre, die echter Schild heet. In plaats van Holenhoek wordt Molenhoek en inplaats van Slikgatse weg wordt Slikaalsche weg geschreven. Op de topografische kaart van 1960 staan Paulushoek en Reijgersberg op de verkeerde plaats ingetekend en komt "Roode Hofstede" tweemaal in de Louisepolder voor. Het streven naar uniforme spelling wordt nog op de topografische kaart van 1960 gemist: Roode Hofstede, De Hooze Boomen, Westeindsche Weel, terwijl er wel Westeindse dijk geschreven wordt.

Met betrekking tot de straatnaamgeving in de laatste jaren hebben de gemeenten niet steeds een goede keus gemaakt. De gemeente Driewegen heeft na de ruilverkaveling van 1954 enkele nieuwe straten naar oude veldnamen genoemd en andere namen zinvol in stand gehouden: Papethiendeweg, Wouter Jansweg, Trenteweg en Wolfshoekseweg. Ook de gemeenten Borssele en Oudelande hebben getoond, begrip voor de oude aanduidingen te hebben.

De gemeente Ovezande heeft helemaal geen moeite gedaan om de oudere namen bij de officiële wegnamen op te nemen. Oude namen zoals Doornboomse dijk, Berendijk, Crayertse dijk, Vingerlingdijk, Coollaardse weg heeft ze eenvoudig laten verdwijnen en door nietszeggende namen vervangen. Voor de straatnamen dient men, zoals Dr. D.P. Blok in december 1964 schreef 3), zo veel mogelijk historisch gegroeide, al in de volksmond bestaande namen te gebruiken.

Naar aanleiding van Everingenstraat en Everingse weg, die beide naar het omstreeks 1300 bedijkte Everingen genoemd zijn, valt op te merken, dat er in tegenstelling tot de Nederlandse provincies Brabant en Limburg in Zeeland veel namen met het suffix (achtervoegsel) -ingen gevormd zijn. Dr. P.L. Tack wees al in 1932 en 1934 op negen -ingen-namen op Walcheren 4). De negen toponiemen Buttinge, Gapinge, Pekeling, Porteling, Scuweling, Swalinge, Vlissingen, Wellinge en Welzinge beschouwde hij met recht als patronymica en herleidde hij tot persoonsnamen die te vinden zijn in akten en oorkonden. Afgezien van Saaftinge en Grevelingen schijnen in Zeeland alleen nog op Zuid-Beveland vele -ingen-namen voor te komen: Biezeling, Covering, Evering, Kloeting, Kruining, Ouwingen of Ouderding, Sabbinge, Schenge, Vinninge en Wemelding. Zes van deze namen worden vóór 1226 geattesteerd, terwijl voor Walcheren alleen Gapinge vóór 1226 wordt geattesteerd 5). Covering (in de buurt van Maire en Valkenisse 6) en Ouwingen zijn in 1531 door overstromingen ten onder gegaan. Schenge was tot in de 19e eeuw de stroom tussen Wolphaartsdijk en Zuid-Beveland. Vinninge is in de 14e eeuw voor een deel ten onder gegaan en helemaal omstreeks 1608 7) en Evering bestaat alleen nog als polder. Opmerkelijk is nu, dat Biezeling, Covering, Kloeting, Kruining, Ouwingen, Vinninge en Wemelding liggen in het oostelijke gedeelte van Zuid-Beveland, het door de Vlaamse Cisterciënsers bedijkte gebied.

De Vlaamse abdij Ter Duinen bezat hier al voor het jaar 1187 vele landerijen 8).

Het type naam op -ingen kwam in de 9e eeuw zeer in de mode, vooral in het Vlaamse gebied. In België ligt het grote kerngebied van de -ingen-namen tussen de Gete en de Maas 9). Ook de vele Belgische plaatsnamen op -inguezelle (in de buurt van Boulogne), -egem en -zele zijn uit de patronymica op -inga voortgekomen 10). Het suffix (achtervoegsel) -ingen staat oorspronkelijk alleen na een pn, later wordt het als vertrouwd element ook verbonden met natuurnamen. Gijsseling herleidt verscheidene Zuidbevelandse -ingen-namen tot pn. Ik zou eraan willen toevoegen dat in Sabbinge de Zeeuwse fn. van Sabben kan verborgen zijn. Biezeling, Kloetinge en Kruiningen hebben blijkbaar iets te maken met de bodemgesteldheid.

Op grond van de -ingen-namen en de bedijkingen door Vlaamse Cisterciënsers in de 11e en 12e eeuw zou ook op het gebied van de toponymie sprake kunnen zijn van invloed van het Vlaams op het Zeeuws.

Deze slotbeschouwing over toponiemen in enigszins algemene zin stond oorspronkelijk op het einde van de scriptie, die naast de namen van Driewegen en Ovezande ook die van Oudelande en Borssele behandelde. Vandaar bovenstaand enige verwijzingen naar ook die laatste twee gemeenten, zodat de blik kan reiken tot voorbij de gemeentegrenzen der eerste twee hier behandelde, inmiddels voormalige gemeenten Driewegen en Ovezande.

Noten

- 1 J. Schnetz, Flurnamenkunde, Bayrische Heimatforschung, Heft 5, 1952, p. 9.
- 2 BDG is de afkorting voor "binnen deze gemerken", hetgeen zoveel wil zeggen als: met de aanliggende percelen, c.q. begrenzingen. Gemark hangt samen met en heeft dezelfde betekenis als *mark* = 1. grens; 2. grensgebied. In *gemerk* is de *a* door Umlaut overgegaan in de *e*, een verschijnsel als bij de overgang stad en steden en ham in hemd: licha(a)m = ham van het lic ofwel hemd/omhulsel van de ziel. De marken lagen op de uiteinden van het Rijk van Karel de Grote: Denemarken en de mark Brandenburg. De laatste, ook wel kortweg de Mark genoemd, was in de 18e en 19e eeuw het kernland van het Koninkrijk Pruisen en is nu na "die Wende" van 1989 één der 15 deelstaten van Duitsland. Mark heeft ook samenhang met *marge*: de rand of de onbedrukte strook papier naast het bedrukte papier. Tussen de marges links en rechts staat alles wat (op)gemerkt is!
- 3 D.P. Blok, Over Straat- en Wegnamen, Mededelingen van de Centrale Commissie voor onderzoek van het Nederlands Volkseigen, Nr. 16, dec. 1964, p. 15-16.
- 4 P.L. Tack, Walcherse Plaatsnamen, NGN 8 (1932), p. 54-81; P.L. Tack, Walcherse Plaatsnamen, NGN 9 (1934), p. 62-99.
- 5 Gijsseling, Top.Wb.: p. 565: Kloetinge:Zl::Clotinge, 1216, U SP 214. Germaans *Klōtingja-n.*, afleiding van *klota-* m. "bal, rond voorwerp". Ligt op een ronde verhevenheid. p. 580:Kruiningen:Zl::Cruninghe, 1214, SD 466 en 501.-Cruninc, 1204, SD 504.-Cruninge, 1213,Hg B 86; 1214, HG B 4.-Cruninga, 1214, SD 281 en 526. Germaans *kruningja-n.*, afgeleid van *krūnō-* f."kruin", dus op een kruin gelegen plaats. p. 877: Sabbinge:Zl::Sabbinge, 1208, Md 11; 1213, Hg B 86-Sabbinge, 1216, U SP 214. p. 896: Schenge: Zl:: Skinga, 1147 kop. 2e helft 13e, U SP 1, 84 v°. -Skinge, 1162 kop 12e, G.LT 103 v°. p.1016:Vinninge:Zl::Vinningen, 1216, U SP 215. Germaans *Finningja-*, collectiviteit toehorig aan *Finno*. p. 1059:Wemeldinge:Zl::Wimeldinga, 1222, SD 572. Germaans *Winiwalingja-*, collectiviteit toehorig *Winiwald* (*wini-* m. "vriend"+*walda-* m. "heerser"). De bewijsstukken van de overige Zuidbevelandse plaatsnamen op -ingen: 1317, Bieselinghe, RDG, p. 54; 1263, Coveringhe, Obreen; 1317, Everinghe, RDG, p. 32; 1319, in den neuen polre tot Ouderdinghe, RDG, p. 242. De voormalige Zuidbevelandse plaats Hinkeligen behoort hier niet toe, omdat de plaatsnaam in 1204 Hintecline heet, (Gijsseling, Top.Wb. p. 497).
- 6 H. Obreen, Onuitgegeven oorkonden uit de 13e eeuw betreffende Zeeland. Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap, deel 47, p. 207.
- 7 Beekman Atl., p. 60-61.
- 8 P.J. Meertens, Het Vlaams karakter der Zeeuwse dialecten, Onze Taaltuin 6 (1937-1938), p. 39-45; P.J. Meertens, Vlaamse invloed op de Zeeuwse woordenschat, lezing gehouden voor de dialectcommissie der Nederlandse Akademie van Wetenschappen op 12 januari 1944.
- 9 Kaart 1 in: J. Lindemans, Toponymische verschijnselen geografisch bewerkt. De -heemnamen en -ingeformaties. De Kouternamen. Nomina Geographica Flandrica, Studiën 5,1,1940.
- 10 J. Lindemans, Toponymische verschijnselen geografisch bewerkt. De -zele en -hovenamen (met een kaart). Nomina Geographica Flandrica, Studiën, 5,3,1954.

Bronnen-, kaarten- en literatuurlijst

A. Bronnen

- Adr = Adresboek: gemeente Borsselle, mei 1962; gemeente Driewegen, 1 maart 1964; gemeente Oudelande, 1960; gemeente Ovezande, aug. 1962.
- Cond. = De conditien van de cavelinge beraempt bij dijkgrave ende geswoorens der dijkagie van Borsselen, 21 July 1616. Uitgegeven in Z.Gen.der Wet (1888), blz.200-208.
- DB = Daniël Boonman (1862-1927), Schrift, waarin veldnamen, c.1900. In bezit van de schrijver.
- Grijpink = P.M. Grijpink, Registers op de parochiën, altaren, vicarieën en de bedienaars zoals die voorkomen in de Middeleeuwse rekeningen van den officiaal des Aartsdiakens van den Utrechtsen Dom, Amsterdam 1914.
- JM = Mr. J.C.G. Joosting en Mr. S. Muller Hzn., Oude Vaderlandse Rechtsbronnen Bronnen voor de geschiedenis der kerkelijke rechtspraak in het Bisdom Utrecht in de Middeleeuwen, 1e deel, 's-Gravenhage 1906.
- KA = Kaart te Antwerpen 1504/5, gefotografeerd in TAG 67 (1950), na blz. 260, M.K. Elisabeth Gottschalk en W.S. Unger, De oudste kaarten der waterwegen tussen Brabant, Vlaanderen en Zeeland.
- KB = Kaart te Brussel 1468, TAG 67 (1950), na blz. 260.
- Las. = Dr. L.W.A.M. Lasonder, De Archieven van de rechtbanken enz. De Zeeuwse eilanden 1456-1811 (1852), 's-Gravenhage 1914. Van Borsselle register van transporten en plechten, 2435-2438 (1724-1810); van Driewegen speciaal register van plechten, 2603 (1783-1805); van Oudelande 3388 (1789-1810) en minuten van allerlei schepenakten 3407 (1668-1777); van Ovezande register van plechten 3434 (1771-1805). Zie ook bij Raze.
- LBS = Mr. R. Fruin, De leenregisters van Bewesten Schelde 1470-1535, 's-Gravenhage 1911.
- LR = Leendert Rottier (1804-1891), Dagboek uit de jaren 1861-1864, aanwezig bij fam. L. Rottier, Lange Zuidweg, Borsselle.
- van Mieris = Frans van Mieris, Groot Charterboek der Graaven van Holland en Zeeland, en Heeren van Vriesland, 4 dln., Leiden 1753-1756.
- Okb. = Mr. L.Ph.C. van den Bergh, Oorkondenboek van Holland en Zeeland, tweede verbeterde en vermeerderde uitgave door Dr. H.G.A. Obreen, 's-Gravenhage 1937.
- Obreen = Onuitgegeven oorkonden uit de 13e eeuw, betreffende Zeeland, derde reeks, meegedeeld door Dr. Henri Obreen. (Overdruk uit de Bijdragen en Mededelingen van het Historisch Genootschap, Deel L), Utrecht 1931.
- Ov. = Overloper, van Borsselle uit 1618,1623,1672,1686,1721,1805 (op gemeente-archief te Goes), 1777 (op Rijksarchief te Middelburg); van Coudorpe-Driewegen uit 1585, 1606, 1613, 1684, 1726, 1768, 1782, 1789 en baandervergaar uit 1726 (op gemeente-archief te Goes), uit 1691, 1698, 1704, 1711, 1824 (op Brede Watering Goes); van Oudelande uit 1678, 1714, 1728, 1763, 1770, 1783 (op gemeente-archief te Goes); van Ovezande uit 1585, 1683 (op gemeente-archief te Goes), uit 1790,1805 (op Rijksarchief te Middelburg), uit 1592, 1599, 1627, 1719, 1725(2x), 1733(2x), 1747, 1754(2x), 1761, 1768, 1775, 1782, 1789, 1804, 1817, 1831, 1840, 1841 (op Brede Watering te Goes).
- Raze = Rechterlijk archief De Zeeuwsche eilanden. Zie bij Lasonder.
- RDG = Dr. H.G. Hamaker, De Rekeningen der Graaflijkheid van Zeeland onder het Henegouwsche Huis, twee dln., Utrecht 1879.
- RH = Regesta Hannonensia, Lijst van oorkonden betreffende Holland en Zeeland uit het tijdperk der regeering van het Henegouwsche Huis, 1299-1345, die in het Charterboek van Van Mieris ontbreken, door P.L.Muller, 's-Gravenhage 1881.
- RU = Regesten van het Archief der bisschoppen van Utrecht (722-1528) door Mr. S. Muller Fz., tweede deel, Utrecht 1918.
- SO = Supplement op het Oorkondenboek van Holland en Zeeland, door J. de Fremery, 's-Gravenhage 1901.
- Visvliet = Inventaris van het Oud Archief der Provincie Zeeland, Chronologische tafel van de charters en oorkonden der graaflijke regering 1194-1574, door J.P. van Visvliet, Middelburg 1876.

B. Kaarten

- Hansu = Kaart der gemeente Ovezande, Sectie A, opgemeten door A. Hansum, c. 1800, aanwezig op het bureau van Kadaster te Middelburg.
- Hoboken = Kaart der eigendommen van de Heer A. van Hoboken van Rhooen en Pendrecht en Baarland, gelegen in de Heerlijkheid en Gemeente Baarland en opgemaakt in den Jare 1856. Kaart in bezit van A. de Boo, Kerklaan 16, Kwadendamme.
- Holster = Kaart der gemeente Borssele, opgemeten door Holster, c.1800, aanwezig op het bureau van Kadaster te Middelburg.
- Hoogtekaart = Hoogtekaart van Zuid-Beveland, zijnde Kaart 5 uit:Z.-Beveland Kaarten behorende bij het rapport inzake de verbetering van de waterbeheersing van Zuid-Beveland ten westen van het Kanaal, uitgebracht door de werkgroep: toekomstige watervoorziening van Zuid-Beveland ten westen van het Kanaal, dec. 1961.
- Kuijper = Gemeente-atlas van J. Kuijper, Leeuwarden 1865-1866.
- Oud = Kaart van Oudelande in 1910, aanwezig op gemeentehuis van Oudelande.
- Paardekooper = Kaart van Driewegen, Coudorpe en de Zakpolder, Sectie A,B en C, opgemeten door L. Paardekooper, c.1800, aanwezig op het bureau van Kadaster te Middelburg.
- Top. 1912 = Topografische kaart, verkend in 1912, Nr.679,678,657,658, schaal 1:25000.
- Top.1960 = Topografische kaart, verkend in 1960, 48E, schaal 1:25000.

C. Afkortingen van veel gebruikte literatuur

- Van der Aa = A.J. van der Aa, Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden, Gorinchem 1839-1851.
- Bach = A. Bach, Deutsche Namenkunde 2, Die deutschen Ortsnamen, Heidelberg 1953.
- Beekman Atl. = Dr. A.A. Beekman, Geschiedkundige atlas van Nederland: Holland, Zeeland en Westfriesland in 1300, 3 Zeeland, 's-Gravenhage 1921.
- Boxhorn = Marcus Zuerius van Boxhorn, Chroniick van Zeelandt, Leiden 1644.
- Broekema = J. Broekema, Borsele als Ambachtsheerlijkheid en als polder (vóór 1795), Z.Gen.der Wet. 1888, blz. 173-208.
- BzN = Beiträge zur Namenforschung, 1949- .
- Daan = Dr. Jo Daan, Wieringer land en leven in de taal, Alphen aan de Rijn 1950.
- DWR = Dr. A.A. Beekman, Het Dijk- en waterschapsrecht in Nederland vóór 1795, 's-Gravenhage 1905-1907.
- EPNS = English Place-Name Society, Cambridge 1923- .
- Gijsseling, Top.Wb. = Dr. M. Gijsseling, Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (voor 1226), Tongeren 1960.
- Hollestelle = A. Hollestelle, De Honte en het eiland Borssele, alsmede eene verhandeling over de heerlijkheden, ambachten of leenen in Zeeland, Tholen 1907.
- Kiliaan = Etymologicum teutonicae linguae:sive Dictionarium teutonico-latinum, praecipuateu tonicae lingua dictiones et phrases: studio et opera Cornelii Kiliani Dufflaei. Editio tertia, prioribus auctior et correctior. Antverpiae et officina Plantiniana, 1599.
- de Man, Vluchtbergen = Dr. J.C. de Man, De Vluchtbergen in Schouwen, de Bevelanden en Tholen, Arch.Z.Gen.der Wet.8 (1897).
- Md Nk = Mededelingen der Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam, 1925- .

- Mnl Wb = E. Verwijs en J. Verdam, Middelnederlandsch woordenboek. Voltooid door F.A. Stoett, 's-Gravenhage 1882-1952, 11 dln.
- NGN = Nomina Geographica Neerlandica; geschiedkundig onderzoek der Ned. aardrijksk. namen. Uitgegeven door het Kon. Ned. Aardr.Gen., Leiden 1884-1954, 14 dln.
- N Tg = Nieuwe Taalgids, Groningen 1907- .
- van Rijn van der Schaar = H. van Rijn, Oudheden en Gestichten van Zeeland, Leiden 1722.
- = Dr. J. van der Schaar, Woordenboek van voornamen, inventarisatie van de doop- en roepnamen met hun etymologie, 1964 (Aula 176).
- Schönfeld, Nagelaten opstellen = Dr. M. Schönfeld, Nagelaten opstellen verzorgd door Dr. D.P. Blok, Amsterdam 1959.
- Schönfeld, Veldnamen = Dr. M. Schönfeld, Veldnamen in Nederland, Amsterdam 1949.
- Schönfeld, Waternamen = Dr. M. Schönfeld, Nederlandse waternamen, Onomastica Neerlandica, Amsterdam 1955.
- Smallegange = J. Smallegange, Nieuwe Cronijk van Zeeland, Middelburg 1696.
- Tack = Dr. P.L. Tack, De Walcherse veldnamen in de Overlopers van de Polder Walcheren, 1566-1675. Aanwezig op het Naamkundebureau Amsterdam.
- TAG = Tijdschrift van het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, Leiden, 1876- .
- Ts = Tijdschrift voor Nederlandse taal- en letterkunde. Uitgegeven vanw. de maatsch. der Ned. Letterk., Leiden 1886- .
- VLK = A. van Lokeren, Chartes et documents de l'abbaye de S. Pierre à Gand, Gand 1868-1871.
- de Vries, Plaatsnamen = Dr. J. de Vries, Woordenboek der Noord- en Zuid-Nederlandse plaatsnamen, 1962 (Aula 85).
- Witkamp = P.H. Witkamp, Aardrijkskundig Woordenboek van Nederland, Tiel 1877.
- WNT = Woordenboek Nederlandse Taal, 's-Gravenhage 1864- .
- Zeeland door de eeuwen heen = M. van Empel en H. Pieters, Zeeland door de eeuwen heen, 2 dln., Middelburg 1935-1959.
- Zel. Ill. = Zelandia Illustrata. Verzameling van kaarten, portretten, platen enz., betreffende de oudheid en geschiedenis van Zeeland, toebehorende aan het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen. Beschreven door M.F. Lantsheer en F. Nagtglas, 2 dln., Middelburg 1879-1880.
- Z.Gen.der Wet. = Archief, Vroegere en latere mededelingen voornamelijk in betrekking tot Zeeland, uitgegeven door het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, Middelburg 1856- .
- Zeeuws Sagenboek = J.R.W. en M. Sinninghe, Zeeuwsch Sagenboek, 1933.
- Zeeuws Wb. = Dr.Ha.C.M. Ghijsen, Woordenboek der Zeeuwse Dialecten, 's-Gravenhage 1929-1964.
- ZONF = Zeitschrift für Ortsnamenforschung, 1924-1937, sinds 1938 Zeitschrift für Namen-forschung.

D. Alfabetische Literatuurlijst

(houdt in de bronnen, kaarten en de literatuur).

- Aa, A.J. van de : Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden, 13 dln., 1839-1851.
 Ab Utrecht
- Dresselhuis, J : De provincie Zeeland, Middelburg 1836.
- Adresboek der gemeente Borssele (1962), Driewegen (1964), Oudelande (1960) en Ovezande (1962), (Adr.).
- Baan, J. van de : Wolfaartsdijk, NGN 1 (1884), blz. 8-10.
- Bach, A. : Deutsche Namenkunde 2, die deutschen Ortsnamen, 1953.
- Beekman, A.A. : Geschiedkundige Atlas van Nederland: Holland, Zeeland en Westfriesland in 1300, 3 Zeeland, 1921; Het dijk- en waterschapsrecht in Nederland vóór 1795, 1905/7; De Heidensee, TAG (1924), blz. 363 e.v. Beiträge zur Namenforschung, 1949-, (Bzn).
- Bergh, Mr. L. Ph.
- C. van de : Oorkondenboek van Holland en Zeeland, tweede verbeterde en vermeerderde uitgave door Dr. Henri Obreen, 1937.
- Bijlo, J. : Kroniek van Kapelle-Biezelinghe en Eversdijk, c.1930.
- Blok, D.P. : Kostbare namen, Mededelingen van de Centrale Commissie voor onderzoek van het Nederl. Volkseigen, Nr. 14, dec. 1962, blz. 26; Over straat- en wegnamen, Mededelingen v.d. Centrale Commissie voor onderzoek v.h. Nederl. Volkseigen, Nr. 16, dec. 1964, blz. 15-16.
- Boerendonk, M.J. : Historische studie over den Zeeuwschen Landbouw, 's-Gravenhage 1935.
- Boo, A. de : Scheldemonden 1961; Varia Zeelandiae 1962.
- Boxhorn, M.Z. : Chroniick van Zeelandt, 1644.
- Braat, W.C. : Zeeland in de Vikingtijd, Z.Gen.der Wet. (1938), blz. 135-147.
- Broekema, J. : Borsele als ambachtsheerlijkheid en als polder (vóór 1795), Z.Gen.der Wet. (1888), blz. 173-208).
- Brouwers, A.P.J : De Vlasserij in het Nederlands van de eerste helft der twintigste eeuw, Nijmegen 1957.
- Bruin, M.P. de : Van Stellen en Stellenaars, Zeeuws Tijdschrift 2 (1952), blz. 143-149; Zelandica, Provinciale Zeeuwse Courant, 3 mei, 1960.
- Bulletin de la Commission de Toponymie et Dialectologie 9 (1935), blz. 383 e.v.
- Carnooy, A. : De voornaamste namen voor omheining in de Vlaamse en Waalse toponymie, Bull. 15 (1941), blz. 289 e.v., blz. 296 Haag.
- Claus, Franciscus: Manuscript, bevattende de geschiedenis der kerkelijke gemeente Goes, c.1760. In handschrift op R.K. pastorie te Goes.
- Cornelissen, P.Joz.,
- Vervliet, J.B. : Idioticon van het Antwerps dialect (stad van Antwerpen en Antwerpse Kempen), 1899-1903, blz. 574.
- Daan, J. : Wieringer land en leven in de taal, 1950.
- Dickenmann : BzN 2 (1950), blz. 187 e.v.
- Dijk- en waterschapsrecht in Nederland vóór 1795 (DWR): Zie Beekman.
- Flou, K. de : Woordenboek der Toponymie, 18 dln., Brugge 1914-1938.
- Foerste, W. : Der Flurname Block, Niederdeutsches Wort, Band 3, Heft 1, Münster 1963, blz. 27.

- Fremery, J. de : Supplement op het Oorkondenboek van Holland en Zeeland, 's-Gravenhage 1901.
- Fruin, R. : De oorsprong der familie van Borssele van der Hooghe, Z.Gen.der Wet. (1908), blz. 1-46; Z.Gen.der Wet. (1909); De leenregisters van Bewesten Schelde 1470-1535, 1911.
- Gallée, J.H. : Gelderse plaatsnamen, NGN 3 (1893), blz. 1-320, weel blz. 274; haag blz. 334; Knolle en nolle, NGN 2 (1892), blz. 88-90.
- Ghijssen, HaC.M. : Woordenboek der Zeeuwse dialecten, 1929-1964; Kenmerken van het Zeeuwse accent, Taal en Tongval 14 (1962), blz. 69.
- Gijsseling, M. : Toponymisch Woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (vóór 1226). 1960; Jaarboek 1953/54, Oudheidkundige Kring "De Vier Ambachten", blz. 26, Hulst 1954; Etymologie van dries, MD Nk 28 (1952), blz. 49-50, Md Nk 30 (1954), blz. 99-100 en 107.
- Gottschalk, M.K.E. : Historische geographie van westelijk Zeeuwsch-Vlaanderen, 1 Tot de St. Elisabethsvloed van 1404, 2 Van het begin der 15e eeuw tot de innundaties tijdens de Tachtigjarige Oorlog, 1945-1948 ;
- samen met W.S. Unger : De oudste kaarten der waterwegen tussen Brabant, Vlaanderen en Zeeland, TAG 67 1950), blz. 260.
- Grand Larousse encyclopédique, 1964, 9, blz. 70 en 2, blz. 180.
- Grijpink, P.M. : Register op de parochiën, altaren, vicarieën en de bedienaars zoals die voorkomen in de Middeleeuwse rekeningen van den officiaal des aartsdiakens van den Utrechtsen Dom, 1914.
- Grimm, J. en W. : Deutsches Wörterbuch, 1854-1963, dl. 2, Sp. 293.
- Hamaker, H.G. : De Rekeningen der Graaflijkheid van Zeeland onder het Henegouwsche Huis, 2 dln., 1879.
- Hansum, A. : Kaart der gemeente Ovezande, Sectie A, opgemeten door A. Hansum, c.1800, aanwezig op het Bureau van Kadaster te Middelburg.
- Heeroma, K. : Oudengelse invloeden in het Nederlands, Ts 70 (1952), blz. 257-275, kreek blz. 265.
- Helsen, J. : Toponymica in Kempische grensafbakening, Md Nk 31 (1955), Blz. 16-54, drieboom blz. 22; Het woord wolf in plaatsnamen, Md Nk 34 (1958), blz. 107-122; Plaatsnamen in de Antwerpse Kempen, Toponymica 6, blz. 131.
- Hoboken, A. : Kaart der eigendommen van de Heer A. van Hoboken van Rhoon en Pendrecht en Baarland, gelegen in de heerlijkheid en gemeente Baarland en opgemaakt in den Jare 1856.
- Hoeufft, J.H. : Proeve van Bredaasch Taaleigen, 1815, blz. 253.
- Hollestelle, A. : De Honte en het eiland Borssele, alsmede eene verhandeling over de heerlijkheden, ambachten of leenen in Zeeland, 1907.
- Hollestelle, C. : Cornelis Vermuyden en zijne waterbouwkundige werken in Engeland in de 17e eeuw, Sinte Geertruydsbronnen, 1927, blz. 25-31.
- Holster : Kaart der gemeente Borssele, opgemeten door Holster c.1800, aanwezig op het Bureau van Kadaster te Middelburg.
- Hooft, 't : Amestelle, NGN 10, blz. 49-54 in een artikel van J.W. Muller.
- Hoogstraten, M. van : De molens van Zeeland, 1964.
- Hoogtekaart Z.-Beveland : Kaart 5 uit: Kaarten behorende bij het rapport inzake de verbetering van de waterbeheersing van Zuid-Beveland ten westen van het Kanaal, uitgebracht door de werkgroep: toekomstige watervoorziening van Zuid-Beveland ten westen van het Kanaal, dec. 1961.
- Huisman, J.A. : Die Kreuzzüge in den niederländischen Ortsnamen, Md Nk 39 (1963), blz. 110; Hel-namen in Nederland, Groningen 1953.

- Joosting, J.C.G.en
Muller Hzn., S. : Oude vaderlandse rechtsbronnen. Bronnen voor de geschiedenis der kerkelijke rechtspraak in het bisdom Utrecht in de Middeleeuwen, 1e deel, 1906.
- Kaspers, W. : Der Name Kattwig, Katwijk; Kat(t)-, Katz- in Ortsnamen; der Tiernamen Katze, ZONF 13 (1937), blz. 213-225, hier: blz. 214.
- Kaufmann, H. : Westdeutsche Ortsnamen mit unterscheidenden Zusätzen, Heidelberg 1958.
- Keinath, W. : Orts- und Flurnamen in Württemberg, Stuttgart 1951.
- Kesteloo, H.M. : Oostkapelle in Woord en Beeld, Middelburg 1913, blz. 37 en 62.
- Kesteloo, H.W. : Domburg in Woord en Beeld, Middelburg, 1913, blz. 36.
- Kiliaan, Cornelius : Etymologicum teutonicae linguae: sive Dictionarium teutonico-latinum, praecipuas teutonicae linguae dictiones et phrases: studio et opera Cornelii Kiliani Dufflaei. Editio tertia, prioribus auctior et correctior. Antverpiae ex officina Plantiniana, 1599.
- Knudsen, Gunnar: P. Nørlund, Traelleborg 1948, blz. 287.
- Kok, H.J. : Proeve van een onderzoek van de patrocinia in het Middeleeuwse bisdom Utrecht, Assen 1958, blz. 93.
- Krause, E. : Die Trojaburgen Nordeuropas, 1893.
- Kuijper, J. : Gemeente-atlas van Nederland naar officieele bronnen bewerkt, vijfde deel, Zeeland, 1865-1866.
- Lasonder, L.W.A.M : De archieven van de rechtbanken enz. De Zeeuwse eilanden 1465-1811 (1852), 1914.
- Lindemans, J. : Toponymische verschijnselen geografisch bewerkt. De -heemnamen en -ingeformaties. De kouternamen. Nomina geographica flandrica, Studiën 5,1,1940; Toponymische verschijnselen geografisch bewerkt. De zele- en hovenamen (met een kaart). Nomina geographica flandrica, Studiën 5,3,1954.
- Linden, H. v.d. : De Cope, Assen 1955, blz. 75-76.
- Littré, E. : Dictionnaire de la Langue Francaise, 1873/4, blz. 1536.
- Loey, A.C.H. van: Studie over de Nederlandse plaatsnamen in de gemeente Elsen en Ukkel, Leuven 1931, blz. 324-325.
- Lokeren, A. van : Chartes et documents de l'abbaye de S. Pierre à Gand, 1868-1871.
- Loon, J.B. van : Altena, Md Nk 40 (1964), blz. 102-111.
- Loos, J.C. v.d. : Kerkgeschiedenis van Zuid-Beveland, Haarlem 1934.
- Man, J.C. de : De Vluchtbergen in Schouwen, de Bevelanden en Tholen, Z.Gen.der Wet. 8 (1897).
- Mansion, J. : Oud-Gentsche Naamkunde, 's-Gravenhage 1924, blz. 158.
- Marez, G. Des : De Catte en de Verloren Cost in: Isidoor Teirlinck Album, 1931. Mededelingen uitgegeven door de Vereniging voor Naamkunde te Leuven, 1947-1949. Voortgezet als: Mededelingen van de vereniging voor Naamkunde te Leuven en de commissie voor Naamkunde te Amsterdam, 1949-.
- Meertens, P.J. : Het Vlaamse karakter der Zeeuwse dialecten. Onze Taaltuin 6 (1937-1938), blz. 39-45, hier blz. 41; Vlaamse invloed op de Zeeuwse woordenschat, lezing gehouden voor de dialectencommissie der Nederlandse Akademie van Wetenschappen op 12 januari 1944; Zeeuwse familienamen van plaats- en veldnamen afgeleid, Md Nk 20 (1944), blz. 18-32, hier blz. 22; Zeeuwse Familienamen Naarden 1947.
- Mey, B.J. de : Serooskerke (Walcheren), c. 1930, blz. 9 en 51.
- Mierens, Frans van : Groot Charterboek der Graaven van Holland, van Zeeland en Heeren van Vriesland, 4 dln., 1753-1756.
- Mitzka, Walther : Die Nordseeküste und ostdeutsche Ortsnamen, ZONF 9 (1933), blz. 3 e.v.
- Moerman, H.J. : Nederlandse plaatsnamen, een overzicht. Onomastica Neerlandica=Nom.Geogr.Flandr., Studiën 7, 1956.
- Muller, J.W. : Stelle, NGN 9, Blz. 144-148; stad, NGN 12, blz. 67 e.v.
- Muller, P.L. : Regesta Hannonensia, Lijst van oorkonden betreffende Holland en Zeeland uit het tijdperk der regeering van het Henegouwsche Huis, 1299-1345, die in het Charterboek van van Mieris ontbreken, 's-Gravenhage 1881.

- Muller Fzn., S. : Regesten van het Archief der bisschoppen van Utrecht 722-1528. tweede deel, 1918.
- Muller Hzn., S. : zie onder Joosting; Geschiedkundige Atlas van Nederland. De kerkelijke indeling omstreeks 1555 tevens kloosterkaart, 1 het bisdom Utrecht, 1921.
- Nagtglas, F. en
Lantsheer, M.F. : Zelandia Illustrata. Verzameling van kaarten, portretten, platen enz. betreffende de oudheid en geschiedenis van Zeeland, toebehorende aan het Zeeuwsch Genootschap der Wetenschappen, 2 dln., 1879-1880. Nieuwe Taalgids, 1907- .
Nomina Geographica Neerlandica, geschiedk. onderz. der Ned. aardrijksk. namen, 14 dln., 1884-1954.
- Obreen, H. : Onuitgegeven oorkonden uit de 13e eeuw betreffende Zeeland, Bijdragen en Mededeelingen van het Historisch Genootschap, deel 47, Utrecht 1926.
- Onze Taaltuin, maandblad voor de wetenschap der taal als volksuiting, nationale cultuurschap en instrument voor schoone kunst, 10 dln., 1932-1942.
- Overloper : zie Ov. onder: Bronnen.
- Paardekooper, L. : Kaart Driewegen, Coudorpe en de Zakpolder, Sectie A,B en C, opgemeten door L. Paardekooper, c.1800, aanwezig op het Bureau van Kadaster te Middelburg.
- Passen, R. van : Het toponiem Blauwe steen, Md Nk 35 (1959), blz. 49-62.
- Pieters, H. en
Empel, M. van : Zeeland door de eeuwen heen, 2 dln., 1935.
- Polderdijk, F.P. : zie Walraven.
- Prims, F. : Antwerpiensiana, Antwerpen 1927, blz. 13.
- Renaud, J.G.N. : mededeling op het 28e nederlandse Philologencongres, Nijmegen 1964. Vgl. Handelingen van het achtentwintigste Nederlands Philologencongres 1964, blz. 191-192; Dagblad De Stem, zomer 1958.
- Rijn, H. van : Oudheden en Gestichten van Zeeland, 1722.
- Rottier, L. : Dagboek van de jaren 1861-1864 van Leendert Rottier (1804-1891), boer op Plantlust in Borssele. Aanwezig bij fam. Rottier, Lange Zuidweg, Borssele.
- Schaar, J.
van der : Woordenboek van voornamen. Inventarisatie van de doop- en roepnamen met hun etymologie, 1964 (Aula 176).
- Schueren,
Gherard van der : Teuthonista, 1477.
- Schnetz, J. : Flurnamenkunde, Bayrische Heimatforschung, Heft 5, München 1952.
- Schönfeld, M. : Veldnamen in Nederland, Med. Kon. Ned. Akademie van Wetenschappen, Afd. Letterkunde N.R.12, no. 1, 1950; Nederlandse waternamen, Nomina geographica flandrica, Studiën 6 1955; Nagelaten Opstellen, studies op naamkundig gebied, verzorgd door D.P. Blok met een levensbericht door Mr. S.J. Fockema Andreae, Bijdragen en Mededeelingen der Naamkunde-commissie te Amsterdam 16, 1959; Historische Grammatica van het Nederlands, 5e druk, verzorgd door Prof.Dr. A. van Loey met medewerking van Dr. M. Schönfeld, Zutphen 1954; Wegnamen, Md Nk (1957), blz. 142; Hol, hel, N Tg 37 (1943), blz. 99.
- Sinninghe, J.R.W.
en M. : Zeeuwsch Sagenboek, Zutphen 1933.
- Smallegange, J. : Nieuwe Cronijk van Zeeland, 1696.
- Smit, A. de : De burgerlijke en kerkelijke geschiedenis van 's-Heer Arendskerke, 2e deel, 1959.
- Spijkerboer, B.H. : Het eerste lid der -drecht-namen, NGN 7 (1930), blz. 134-154, Ovezande blz. 144.
- Tack, P.L. : Walcherse Plaatsnamen, NGN 8 (1932), blz. 54-81; NGN 9 (1934), blz. 62-99; Z.Gen.der Wet 1939, blz. 55 e.v.; Cruyslant, Z.Gen.der Wet. 1936, Blz. 16-29; De Walcherse Veldnamen in de overlopers van de polder Walcheren 1566-1675. Als handschrift aanwezig op het naamkundebureau te Amsterdam. Tijdschrift van het Koninklijk Nederlands aardrijkskundig genootschap, 1876- . Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde, uitgegeven vanw. de Maatsch. der Nederl. Letterk., 1881- . Topograf. Kaarten, verkend in 1912, Nr. 679,678,657,658, schaal 1:25000; topogr. kaart, verkend in 1960, 48E, schaal 1:25000.

- Trier, J. : Zelge, PBB 67 (1944), blz. 126-131.
 Tummers, P.L.M. : Romaans in Limburgs aardrijkskundige namen, Assen 1962.
 Verdam, J. en
 Verwijs, E. : Middelnederlandsch woordenboek. Voltooid door F.A. Stoett, 11 dln., 1882-1952.
 Vink, T. : De Rivierstreek, Baarn 1954, blz. 403.
 Visvliet, J.P. van : Inventaris van het Oud Archief der Provincie Zeeland, Chronologische tafel van de charters en oorkonden der graaflijke regering 1194-1574, 1876.
 Vlam, A.W. : Historisch-morphologisch onderzoek van enige Zeeuwse eilanden, Leiden 1942.
 Vries, J. de : Woordenboek der Noord- en Zuid-Nederlandse plaatsnamen, 1962 (Aula 85).
 Vries, W. de : Etymologische aantekeningen, Ts 34 (1915/16), blz. 217-233.
 Walraven, A. en
 Polderdijk, F.P. : De kuststreek van het zuidoostelijk deel van Walcheren in vorige tijden, Z.Gen.der Wet. 7 (1894), p.321.
 Wessels, A.M. : Ons Zeeuwsch Verleden, Bruinisse 1933, blz.260-261.
 Weijnen, A. : Praegermaanse elementen van de Nederlandse toponiemen en hydroniemen, 's-Hertogenbosch 1958.
 Wilde, de : Feestbundel -V. de Wijer 1, blz. 466 e.v.
 Willemaker, K. : Biggekerke, Middelburg 1904, blz. 44.
 Witkamp, P.H. : Aardrijkskundig Woordenboek van Nederland, 1877.

Zeeland door de eeuwen heen: zie Pieters. Zeeuws Genootschap der Wetenschappen.
 Archief, vroegere en latere mededeelingen voornamelijk in betrekking tot Zeeland, 1865- .
 Zeeuws Woordenboek: zie Ghijsen.
 Zeitschrift für Ortsnamenforschung 1924-1937, sinds 1938 Zeitschrift für Namensforschung.

- Zeelandia Illustrata : zie Nagtglas.
 Krijger, A. : De geschiedenis van het dorp Driewegen.

E. Lijst van afkortingen

- ogs. : Oud-Germaans
 ohd. : Oud-Hoogduits
 blz. : bladzijde
 fn. : familienaam
 got. : Gotisch
 gw. : grondwoord
 mhd. : Middel-Hoogduits
 mnl. : Middel-Nederlands
 pln. : plaatsnaam
 pn. : persoonsnaam
 tn. : toponiem
 vm. : volksmond
 vn. : veldnaam
 vv. : verkorte vorm

